

Genç Düşünceler Gazetesi, Kayıp Sayıları ve Yazar Profillerine Dair

Ekrem SALTİK

Dr. Öğr. Üyesi, İstinye Üniversitesi, İstanbul

E-Mail: esaltik@istinye.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-8087-0986

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 11.07.2020 Kabul Tarihi / Accepted: 28.03.2021

ÖZ

SALTİK, Ekrem, **Genç Düşünceler Gazetesi, Kayıp Sayıları ve Yazar Profillerine Dair**, CTAD, Yıl 17, Sayı 34 (Güz 2021), s. 711-739.

Genç Düşünceler gazetesi, Erken Cumhuriyet Dönemi basın çalışmalarında Kocaeli merkezli gazeteler arasında gösteriliyorsa da aslında İstanbul'da çıkarılan ve sayfalarında yer verilen bir yazı dizisi nedeniyle açılan “dini tahkir davası” sırasında kapatılan birkaç sayılık bir süreli yayındır. Takrir-i Sükûn Kanunu'nun yaptırımlarına maruz kalmanın oldukça kolay olduğu siyasî bir atmosferde, dönem gazetelerinin rejim ve hükûmet politikalarını sayfalarına taşırlarken ifrat tefrit arasında savruldukları bir sırada yayın hayatına başlamış olan gazete, “gazetecilik” dışında kalan “şaiBELİ” yayın serüveninin yanı sıra, sayfalarındaki “çoşkun güzelleme” dili ile de dikkat çekmektedir. Gazetenin toplamda birkaç nüshadan ibaret olan sayılarında yazı ve şiirlerine yer verilmiş olan yazarların birçoğunun sonradan Türk Edebiyatı ve Türk Siyasî tarihinde yeri olan önemli simalar olması şimdiye kadar üzerinde durulmayan bir meseledir. Aralarında örneğin, Kemalettin Kamu'nun *Çankaya* şiirinin de olduğu, Türk Edebiyatı ve siyasî tarihinde önemli yere sahip çeşitli yazarlara ait bazı edebî metinleri ilk defa yayınlamış

olan gazetenin, Türkiye’deki süreli yayın arşivlerinde sadece 23 Mart 1928 ve 1 Kasım 1928 tarihlerine ait ilk iki sayısı mevcuttur. *Genç Düşünceler*’in kapanmasına neden olan yazı dizisinin sonraki haftalarda sürdürüldüğü tahmin edilmekteyse de şimdikiye kadar 1 Kasım 1928’den sonraki nüshaların ya hiç yayınlanmadığı ya da bir şekilde günümüze kadar ulaşmadığı düşünülmüştür. Bu makale, *Genç Düşünceler* gazetesinin uzun araştırmalar sonunda gün yüzüne çıkarılan 14 Kasım 1928 ve 22 Kasım 1928 tarihli 3 ve 4. sayılarının keşfini Türk basın tarihine katkı sağlayacak olması bağlamında duyurarak, gazetenin yazar kadrosunda bulunan isimler ve *Genç Düşünceler*’deki yazılarını edebî, sanatsal ve siyasi kariyerleri bağlamında analiz etmek üzere hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Genç Düşünceler* Gazetesi, Kumandanoğlu Kasım Tevfik, Hz. Muhammed’e Açık Mektup, Kemalettin Kamu, Habil Âdem, Ömer Nuri.

ABSTRACT

SALTIK, Ekrem, **The “Genç Düşünceler” (Young Ideas) Newspaper: Lost Issues and Author Profiles**, CTAD, Year 17, Issue 34 (Fall 2021), pp. 711-739.

Although the *Genç Düşünceler* newspaper is shown among the Kocaeli-based newspapers in the Early Republican Period press studies, it was a periodical publication with a limited number of issues that was in fact published in Istanbul and closed in the course of an “action of the defamation of religion” that was filed due to a series of articles published in its pages. In a political atmosphere where it was quite easy to incur the sanctions of the Law on the Maintenance of Order, the newspaper, which started its publishing life in a period when the newspapers of the era were brandishing between exaggeration and understatement while mentioning the policies of the regime and the government, it attracted attention with its “exuberantly praising” language in its pages alongside its “questionable” publication adventure outside “journalism”. The fact that many of the authors, whose articles and poems were included in the issues of the newspaper, which consisted of a few copies in total, subsequently became important figures in Turkish Literature and Turkish Political history has been a matter unmentioned until now. For example, they included Kemalettin Kamu’s poem "Cankaya" and some literary texts by various renowned authors in Turkish Literature and political history, which were published for the first time, and only the first two issues dated March 23, 1928 and November 1, 1928 are available in the periodical publication archives in Turkey. Although it is estimated that the article series that caused the closure of *Genç Düşünceler* was continued in the following weeks,

it is until now considered that issues after November 1, 1928 were either not published at all or they have somehow not reached the present day. This paper has been prepared to analyze the names included in the author staff of the *Genc Dusunceler* newspaper and their articles in the context of their literary, artistic and political careers by announcing the discovery of its 3rd and 4th issues dated November 14, 1928 and November 22, 1928, which were unearthed after lengthy research, within the context of the contribution it will make to the history of Turkish journalism.

Keywords: *Genc Dusunceler* Newspaper, Kumandanoglu Kasim Tevfik, *Open Letter to Prophet Mohammed*, Kemalettin Kamu, Habil Adem, Omer Nuri.

Giriş

4 Mart 1925 tarihli *Takrir-i Sükûn Kanunu*, Türk basın tarihi açısından önemli dönüm noktalarından biri olmuş, yürürlüğe konmasının “haklı gerekçeleri” yahut “yıkıcı sonuçları” üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır.¹ Birbirleriyle taban tabana zıt bakış açılarına sahip bu çalışmaların hemen hemen hepsindeki tek ortak değerlendirme, *Takrir-i Sükûn Kanunu*’nun İstanbul başta olmak üzere Anadolu’nun farklı şehirlerinde yayımlanmakta olan çok sayıda dergi ve gazetenin kapatılmasına neden oluşudur. Nitekim kanunun yürürlüğe girmesini takiben, İstanbul merkezli, *Sebülürreşâd*, *Tevhîd-i Eşkeâr*, *Son Telgraf*, *İstiklâl*, *Aydınlık*, *Tanin* ve *Vatan* gibi gazetelerle eş zamanlı olarak İzmir’de çıkarılan *Sada-yı Hak*, Adana’da çıkan *Sayba* ve Trabzon’da çıkan *İstikbal* gibi çeşitli yerel süreli yayınlar da art arda kapatılmıştır. Bazıları kendine has köklü okuyucu kitlelerine sahip olan bu gazeteler kapatılırken, toplamda üç maddeden oluşan *Takrir-i Sükûn Kanunu*’nun ilk maddesi gerekçe gösterilmiştir.

“İrticaa ve isyana ve memleketin nizam-ı içtimaisini ve huzur ve sükûnunu ve emniyet ve asayişini ihlale bâis bilumum teşkilât ve tahrikât ve teşvikat ve teşebbüsat ve neşriyatı, Hükûmet, Reiscumhurun tasdikıyla ve re'sen ve idareten men'e mezundur. İş bu e'fal erbabını Hükûmet, İstiklâl Mahkemesi'ne tevdi edebilir”²

şeklindeki bu ilk madde, o sıradaki basın faaliyetlerinde hükûmetin genel siyasetine aykırı bir imada dâhi bulunulamayan bir dönemin başlangıcı olmuştur.

¹ Mete Tunçay, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetimi'nin Kurulması (1923-1931)*, 4. Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2005; Ergün Aybars, *İstiklal Mahkemeleri*, Doğan Kitap, İstanbul, 2018; İsmail Göldaş, *Takrir-i Sükûn Görüşmeleri*, Belge Yayınları, İstanbul, 1997; Ercüment Sarıay, “Takrir-i Sükûn Kanuna Dair Bazı Düşünceler”, *Mütefekkir*, Cilt 2, Sayı 4, 2015, s. 377-403.

² “Takrir-i Sükûn Kanunu”, Kanun Numarası: 578, Kabul Tarihi: 4 Mart 1341 (4 Mart 1925), Resmî Ceride ile Neşir ve İlam: 04.03.1925, Sayı 87, *Düstur*: 3, Cilt 6, s. 144.

Takrir-i Sükûn Kanunu'ndaki, hükûmetin hareket alanını oldukça geniş bırakan ilk maddenin, dönemin gazetecilerini susturan ve sindiren yapısını en iyi özetleyen ifadeler, o sırada hükûmetin başı olarak kanuna dair bir değerlendirme yapan ve kanunun “*irtica ve isyan*” tehdidi üzerine yürürlüğe konduğunu söyleyen İsmet Paşa tarafından ifade edilmiştir. İsmet Paşa'ya göre, Takrir-i Sükûn, ülkedeki “*kargaşayı küçük ihtiraslarını işletmeye almış soysuz*” aydınların, “*iyi ve kötünün birbirinden ayrılması*” için de kullanılmıştır.³ Erken Cumhuriyet'in ilk yıllarında, bizzat hükûmetin başındaki kişi tarafından hedef ve işlevi böylesine net bir şekilde tarif edilen Takrir-i Sükûn Kanunu'nun, “yaptırımlarına” maruz kalmak oldukça kolay olabildiği için olsa gerek, dönemin gazetelerinde ifrat tefrit arasında savrulan bir “güzelleme dili” egemen olmuştur.

Genç Düşünceler Gazetesi ve Kayıp Nüshaları

Erken Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki gazetecilik dilinin temel karakteristiğini anlamak için en elverişli yayın diline sahip gazetelerden birisi, yayın hayatı oldukça kısa süren *Genç Düşünceler* adlı gazetedir. Uzun yıllar Kocaeli basını bağlamında adı geçen *Genç Düşünceler*, 1928 yılında ilk olarak Kocaeli'nde görünürlük kazanmıştır.⁴ Gazetenin* yayımlanışına dair özellikle kullanılan bu “görünürlük kazanma” ifadesi, *Genç Düşünceler*'in 1929 yılında İstanbul'da gerçekleşen ve yıl boyunca ülke gündemini meşgul edecek şekilde gazete manşetlerine yansıyan dava süreciyle ilgilidir. Zira “Kocaelinde Bir Garip Casus..” adlı çalışmada oldukça ayrıntılı olarak bahsedilen söz konusu davada, *Genç Düşünceler*'in Kocaeli'nde çıkan sayılarını ruhsatsız olarak yayınladığı ve

³ Tunçay, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetimi'nin Kurulması (1923-1931)*, s. 144-145.

⁴ *Genç Düşünceler* gazetesi, “Cumhuriyet'in 50. Yılı” bağlamında yayınlanan Kocaeli 1973 Yılığında “Kocaeli Valisi Eşref Sait döneminde yayımlanan bir Kocaeli gazetesi” olarak tarif edilmiştir. *Kocaeli 1973 İl Yılığ* (*Cumhuriyet'in 50. Yılında*), haz. Ertuğrul Ünlüer, Kardeşler Matbaası, İzmit, 1973, s. 139; Ayrıca *Genç Düşünceler*'in Kocaeli basınına dâhil edildiği diğer çalışmalar; *Türkiye Cumhuriyeti Devlet Yılığ Matbuat Umum Müdürlüğü 1928-1929*, Devlet Matbaası, İstanbul, 1929, s. 622, Ömer Çakır, “İzmit'te Yayımlanan Eski Harfli Kitaplar ve Gazeteler”, *I. Uluslararası Kocaeli ve Çevresi Kültür Sempozyumu*, (20-22 Nisan), ed. Işıl Altun, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kocaeli, 2006, s. 417; Sedat Şimşek, *Kocaeli Basın Tarihi (1848-2002)*, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kocaeli, 2007, s. 111-112.

* *Genç Düşünceler*, Erken Cumhuriyet Dönemi basın tarihine dair çeşitli metin ve kataloglarda bazen “gazete” ve bazen de “mecmua” terimleriyle sınıflandırılmaktadır. Arapça kökenli bir kelime olan mecmua [*macmû'a*] terimi; genellikle, farklı seçme yazıların bir araya getirildiği derlemeler için kullanılan ve modern literatürde “dergi” terimine karşılık gelen yayınlar için kullanılmaktadır. Fransızca kökenli bir kelime olan *gazete* [*gazette*] haber bülteni şeklinde günlük olarak çıkan -ve genelde büyük boy olan- süreli yayınlar için kullanılan bir terimdir. Bu tasniflemeden hareketle *Genç Düşünceler*'in bir “gazete” değil de bir “mecmua” olarak sınıflandırılması daha uygun görünüyorsa da bizzat kendi sayfalarında tüzel kişiliğini “gazete” olarak takdim etmiş olan *Genç Düşünceler*, bu çalışmada Erken Cumhuriyet Dönemi basınında “gazete” tasnifine dâhil edilen bir süreli yayın olarak ele alınmıştır.

gazeteyi İstanbul'daki bir matbaada bastırıldığı anlaşılan sahibi ve baş muharriri (Kumandanoglu) Kasım Tevfik'in "gazetecilik" adı altında yaptığı faaliyetlerin "başka hesaplar" taşıdığı ve Erken Cumhuriyet Döneminin tartışmalı meselelerinden olan "casusluk" ve "dini tabkir" bağlamında şaibeli amaçlarla gerçekleştirilmiş olabileceği iddiaları da gazetenin kapatılmasıyla sonuçlanan bu dava sırasında gündeme gelmiştir.⁵ Davanın ayrıntıları "Kocaeli'nde Garip Bir Casus.." adlı çalışmada detaylandırılmışsa da henüz davanın bir parçası olan *Genç Düşünceler*'in tüm sayıları ve içeriklerine dair kapsayıcı bir çalışma gerçekleştirilmemiştir. Bu durum gazetenin şaibeli yayın serüveniyle ilişkili olduğu gibi, gazetenin şimdiye kadar mevcut süreli yayın arşivlerinde sadece iki sayısına ulaşılabilmiş olmasından da kaynaklanmaktadır. Bu iki sayıdan 1 Teşrinisani 1928 tarihli olanı Ankara Milli Kütüphanede ve Atatürk Üniversitesi Kütüphanesinde kayıtlıken, 23 Mart 1928 tarihli olanı Hakkı Tank Us Koleksiyonunda yer almaktadır.

Harf İnkılabı'nın Kocaeli'ndeki yansımalarını⁶ ve *Genç Düşünceler*'in sahibi olan Kasım Tevfik'in "gazetecilik" faaliyetlerinin gazetecilikle çok da ilişkili olmadığını ortaya koyan davası bağlamında ele alan iki ayrı çalışmada, söz konusu iki sayının içeriğine kısmen değinilmiştir. Bu çalışmaların her ikisinde de *Genç Düşünceler*'in ilk iki sayısı dışında en az iki sayı daha yayınlanmış olabileceğinden bahsedilmiş, ancak bu sayılara fiziki olarak ulaşamadığı ifade edilmiştir.

Nitekim günümüz Türkiye'sindeki mevcut süreli yayın arşivlerinde 1 Kasım 1928 tarihinden sonraki nüshaları mevcut olmayan *Genç Düşünceler* gazetesinin sonraki haftalarda yayın hayatına devam etmiş olabileceğine dair tek kanıt, Lutfy Levonian tarafından yazılmış olan *The Turkish Press* adlı kitapta, "Hz. Muhammed'e Açık Mektup" başlıklı makalenin üç parça halinde yayınlandığına işaret edilmesi ve söz konusu makaleden yapılan alıntıların gazetenin 1 ve 8 Kasım tarihlerine ait nüshalarını referans göstermiş olmasıdır.⁷ Benzer şekilde Levonian'ın Kasım Tevfik'in aynı tarihli makalesinde yer aldığını ifade ettiği içerik, *Missionary Review of the World* dergisine de konu edilmiş, söz konusu dergide *Kumandanoglu Kasım Tevfik* imzasıyla yayınlanan makalenin *Genç*

⁵ Ekrem Saltık, "Kocaeli'nde Garip Bir Casus: Kumandan Oğlu Kasım Tevfik'in '*Genç Düşünceler*'le Tevfikî", *Uluslararası Orban Gazî ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu V.*, (9-11 Mart), Cilt 2, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kocaeli, 2018, s. 1065-1087.

⁶ Ekrem Saltık, "Harf İnkılabı'nın Kocaeli Basınına Yansımaları", *Uluslararası Çoban Mustafa Paşa ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu IV.*, (24-26 Mart), Cilt 2, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kocaeli, 2017, s. 1211-1233.

⁷ *Lutfy Levonian, The Turkish Press: Selections from the Turkish Press Showing Events and Opinions (1925-1932)*, School of Religion, Athens, 1932, p.140-141.

Düşünceler'de yer aldığı belirtilmiştir.⁸ *Missionary Review of the World* dergisi, *American Board of Commissioners for Foreign Missions* tarafından desteklenen Protestan Amerikan misyonerlerinin, dünyanın farklı bölgelerinde sürdürdükleri misyonerlik faaliyetlerini toparlayıp, 1878-1939 yılları arasında bastıkları bir dergidir. Söz konusu derginin Michigan Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan⁹ 1935 tarihli sayısında, *Genç Düşünceler*'deki ilgili makaleden bahseden kişinin, Sofya'dan yazmış ve benzer şekilde Levonian'ın 1932 tarihli kitabının da Atina'da basılmış olması, *Genç Düşünceler*'in sonraki sayılarının o tarihlerde Bulgaristan ya da Yunanistan'da var olduğunu düşündürmektedir. Nitekim Levonian'ın kitabının basılmasından bir yıl önce İstanbul Defterdarlığı Maliye Arşivi'nde bulunan farklı içeriklere sahip "tonlarca" eski harfli evrak ve kitabın -kese kâğıdı yapılmak üzere- Bulgaristan'a "okkası üç kuruş on paraya" satıldığı¹⁰ düşünüldüğünde, o sırada çeşitli devlet kurumlarının depo ve bodrumlarına kaldırılmış olan çok sayıda gazeteyle birlikte *Genç Düşünceler*'e ait bazı nüshaların da bu satış sırasında Bulgaristan'a gönderilmiş olması ihtimal dâhilindedir. Bu zeminde *Genç Düşünceler*'in kayıp nüshalarının bulunması için Bulgaristan ve Yunanistan'da yapılan araştırmalarda, aynı zamanda tanıklık ettiği yılların basın dünyasına dair kapsamlı çalışması bağlamında dönem gazetelerini takip ettiği anlaşılan ve *Genç Düşünceler* gazetesinin varlığı "şüpheli" sonraki sayılarını görmüş olması muhtemel olan Levonian'ın mirasçılara bırakmış olabileceği bir arşive ulaşılmaya çalışılmıştır. *Genç Düşünceler*'in kayıp sayılarına dair farklı ülkelerin de dâhil edildiği araştırmalar sırasında ulaşılan ve gazetenin son iki sayısının yakın tarihe kadar fiziki varlıklarını koruyabildiklerine dair yeni bir kanıt, 1996 yılında gerçekleştirilen bir müzayede kaydında ortaya çıkmıştır. Söz konusu müzayedede "az rastlanır bir dergi" olarak bahsi geçen *Genç Düşünceler*'in dört sayılık takımı 4,5 milyon liraya alıcı bulmuştur.¹¹ Yukarıda bahsi edilen yayınlar ve 1996 yılında gerçekleştirilen müzayede, *Genç Düşünceler*'in nihayetinde toplamda en az dört sayıya sahip bir gazete olarak

⁸ Ernst Max Hoppe, "What Young Turks Thing of Mahammed", *Missionary Review of the World; 1878-1939*, Vol. 58/9, Princeton Press, New Jersey, 1935, p.408. Söz konusu makalenin aynı yıllarda *The Influence of Islam* adlı araştırmaya da konu edilmiş olmasının yanı sıra, makaleyi Erken Cumhuriyet Döneminin dinde reform tartışmaları bağlamında sayfalarına taşıyan bir başka çalışma için: Jochen Blaschke and Martin van Bruinessen, *Islam und Politik in der Türkei*, Verlagsabteilung des Berliner Instituts für Vergleichende Sozialforschung e.V., Berlin, 1989, p. 90.

⁹ *Missionary Review of the World* Dergisinin Michigan Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan ilgili nüshasını temin etmemi sağlayan Prof. Dr. Çetin Kaya Koç'a teşekkürlerimle.

¹⁰ Mayıs 1931'de Meclis gündemine de taşınan bu meseleyle ilgili resmi tartışma ve öneriler için bak. *Bulgaristan'a Satılan Evrak ve Cumhuriyet Dönemi Arşivcilik Çalışmaları*, Haz. Mehmet Torunlar vd., T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 1993, s. 269-283.

¹¹ M. Sabri Koz, "Yazdan Kalan, Güzle Gelen Kitap Müzayedeleri", *Tarih ve Toplum: Aylık Ansiklopedik Dergi*, Cilt 26, Sayı 155, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996, s. 60-64.

yayınlandığıyla ilgili tahminleri güçlendirmiştir. Bu somut bulgular ışığında Genç Düşünceler'in kayıp nüshalarının bulunması için yapılan araştırmalara da hız verilmiş ve nihayet gazetenin 3. ve 4. sayıları farklı dillerdeki dönem gazetelerinin bir araya getirildiği bir sahaf fasikülünün içine -bir şekilde yanlışlıkla- karıştırılmış halde bulunmuştur.

Bu çalışmanın sonraki bölümlerinde, gazetenin mevcut süreli yayın arşivlerindeki ilk iki sayısı ve nihayet uzun araştırmalar sonucunda farklı bir gazeteye ait yıpranmış bir sahaf fasikülünün “tozlu sayfalarında” yitmek üzereyken ulaşılan 14 *Teşrinisani 1928* tarihli 3. sayısı ve 22 *Teşrinisani 1928* tarihli 4. sayısının keşfiyle her birinin içeriğine ve bu içeriklerde yazıları bulunan yazarlara, gazetede öykü, şiir, deneme, makale ve karikatürlerinde kullandıkları dil ve üslubun dönemin siyasi atmosferiyle ilişkisi bağlamında değinilmektedir.¹² Söz konusu bölümler, üzerlerinde bulunan “sayı sırasına” göre değil, gazetenin “ilginç ve tutarsız” yayın serüvenindeki bağlantıların anlaşılabilmesi adına “tarih sırasına” göre hazırlanmıştır.

Sayı 2, 23 Mart 1928 [Cuma]

Genç Düşünceler gazetesinin Hakkı Tarık Us Koleksiyonunda [0947 numarasıyla] kayıtlı olan 2 numaralı nüshası ilk sayısından yaklaşık yedi ay önce yayınlanmıştır. Bu “garip” kronolojik tutarsızlığının gerekçesi “Kocaeli’nde Garip Bir Casus..” adlı geniş çaplı araştırmada ayrıntılı olarak ortaya konulmuştur.¹³ 1928 yılının 23 Mart [cuma] gününe ait, tamamı Osmanlı kaligrafisiyle basılmış bu nüshanın kapağında; tam sayfa bir “İsmet Paşa” fotoğrafı bulunmaktadır. Ata yakalı bir fotoğrafıyla ve “*Türk gençliğinin büyük hamisi*” alt yazısıyla kapağa taşınan “*paşa hazretleri*”, Türk âleminin “*ikinci ışığı*” olarak takdim edilmiştir. Künyesinde, “*mesnedini*”, “*hakikat ve fazilet*” olarak ifade edilen ve “*inkılâb mevzularını*” ihtiva edecek şekilde “*cuma*” günleri çıktığı belirtilen gazetenin adres ve idare kısmında “*İzmit*” ibaresi bulunmaktadır. Fiyatı “*10 kuruş*” olan gazetenin İstanbul bürosunun, “*Beyazıt Türk Neşriyat ve Kitapçılık*” bürosu olduğu belirtilmiş ve bir neşriyatın ikinci sayısında değil de birinci sayısında yapıyormuş gibi gazetenin çıkarılma sebebinin anlatıldığı “*Cumhuriyet gençlerine*” seslenen “*Hür Fikir’den İlhamlar*” başlıklı bir sunuş yazısına yer verilmiştir. Gazetenin sahibi ve baş muharriri olan Kasım Tevfik’e¹⁴ ait olan bu sunuş yazısında, *Genç Düşünceler*’in ülkedeki hürriyet fikrinin doğması ve devrimlerin gerçekleşmesindeki ilmi hizmetleriyle “*hakikat perver şahısların*”

¹² *Genç Düşünceler* gazetesinin başlangıçta yayınlanıp yayınlanmadığı dâhi net olmayan 3 ve 4. sayılarının bulunması için yaptığım arşiv taraması ve koleksiyon takiplerine büyük destek veren Başak Yaradılmış’a teşekkürlerimle.

¹³ Saltık, “Kocaeli’nde Garip Bir Casus”, s. 1065-1087.

¹⁴ Kumandanoğlu Kasım Tevfik, D. 1903, Ergiri (Arnavutluk) – Ö. ?

ilgisine mazhar olan *Hür Fikir* gazetesi sahibi ve başmuharriri “*Kılıçoğlu Bey’den alınan ilhamla*” kurulduğu ifade edilmiştir. Bahsi edilen Kılıçoğlu Bey’in Kocaeli basın tarihindeki ilk Türkçe süreli yayınların başlangıcında da bizzat bulunan İsmail Hakkı Bey¹⁵ olması ve aynı zamanda Harf İnkılâbı’na ilham verecek olan fikri atmosferin kaynaklarından biri olarak, söz konusu inkılâbın uygulanma ve kökleştirilmesi aşamalarında Kocaeli’nde aktif rol alması *Genç Düşünceler*’i dönemin kültür devrimleri ve özellikle dil ve alfabe tartışmaları bağlamında da ilginç kılmaktadır.¹⁶

Çeşitli çalışmalarda Kocaeli basın tarihine dâhil edilen farklı bir ilişkiler ağına sahip olan gazetenin, ruhsatsız bir şekilde çıkarıldığı sonradan anlaşılan 2 numaralı bu sayısındaki yazar çeşitliliği, gazetenin dönemin matbuat bürokrasisinden habersiz yayımlanmış olamayacağını düşündürmektedir.¹⁷ Bu bağlamda söz konusu gazetede göze çarpan ilk isimlerden birisi olan ve o sıralarda Anadolu Ajansı başyazarı olarak görev yapmakta olan Kemalettin Kamu,¹⁸ gazetede *Çankaya* adlı şiiriyle boy göstermiştir.¹⁹ Ajanstaki görevinden sonra 1933 yılı itibarıyla *Matbuat* ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinin başına getirilecek olan Kamu’nun kendi imzasıyla yayınladığı bu şiirin *Genç Düşünceler*’de yer alması, edebî eserleriyle ilgili yaygın bir bilginin de yanlış olduğunu göstermektedir. Zira Kamu’nun, daha çok “*Kâbe Arabın olsun, Çankaya bize yeter.*” şeklindeki mısralarıyla ünlü bu şiirinin ilk yayınlandığı yıl 1934 ve gazete de şiiri ocak ayında sayfalarına taşımış olan *Hakimiyeti Milliye (Ulus)* gazetesi²⁰ olarak bilinmektedir. Oysa bu manzumenin bilinen yayın tarihinden yaklaşık altı yıl önce, bilinen yayın mecrasında değil *Genç Düşünceler*’de yayınlanmış olmasıyla, Türk Edebiyatı ve Erken Cumhuriyet Dönemi siyasal atmosferinin, dönem aydınlarının zihin dünyasındaki etkilerine dair çarpıcı örnekler arasında yer alan *Çankaya* şiirindeki üslup ve dilin, aslında Takrir-i Sükûn Kanunu’nun yürürlükte olduğu yıllarda gazeteler yoluyla yapılan “güzellemelerin” bir parçası olduğu da ortaya çıkmaktadır. Anadolu’nun çeşitli yerlerinde geçen ilk gençlik çağlarında yazdığı “dini ve manevi” duyguları “yücelten” şiirleriyle tarih sahnesine çıkmış olan Kemalettin Kamu’nun bu dönemde yazdığı *Türk’ün İlahisi* şiiri²¹ İsmail Zühtü²² tarafından bestelenmiş,²³

¹⁵ İsmail Hakkı Kılıçoğlu, D. 1872, Niş (Sırbistan) – Ö. 1960, İstanbul.

¹⁶ Saltık, “Harf İnkılâbı’nın Kocaeli Basınına Yansımaları”

¹⁷ Saltık, “Kocaeli’nde Garip Bir Casus”, s. 14.

¹⁸ Kemalettin Kamu, D. 1901, Bayburt – Ö. 1948, Ankara.

¹⁹ Kemalettin Kamu, “Çankaya”, *Genç Düşünceler*, 2, 23 Mart 1928, s. 4.

²⁰ Kemalettin Kamu, “Çankaya”, *Hakimiyeti Milliye*, 4 Ocak 1934, s. 3.

²¹ Kemalettin Kamu, “Türk’ün İlahisi”, *Büyük Mecmua*, 11, 15 Eylül 1919.

²² İsmail Zühtü Kuşçuoğlu, D. 1877, Aydos (Bulgaristan) – Ö. 1924, İzmir.

dönemin ağır koşullarında cephelerde mücadele veren kitlelerin moral motivasyonu için türkü ve marş formlarında okunarak kulaktan kulağa yayılmıştır.

Edebî ve siyasi kariyerinde önemli bir yere sahip olduğu aşikâr olan bu şiirinde, bir anlamda “Kabe’ye dönerek” dua etmiş olan Kamu, “*Sarmış matem boraları / Saç benizli ovaları / Boynu bükük yuvaları / Sen himaye et Yarabbi!*” dedikten sonra “*felaketli gece*” dediği Millî Mücadele yıllarında yaşanan zorluklara “*bir gün sabah olur diye*” katlanıldığını söylemektedir. İroniktir ki dini ve manevi duygularına dokunduğu kitleler ve o kitlelerin geleceğine yön verecek kadroların dikkatini çekmesini sağlayan bu şiiri yazdıran “ulusal bağımsızlık kavgası” sona erdiğinde, çok değil daha sekiz yıl önce, “*bir gün*” gelsin diye her işkenceye katlandığı o “*sabah*” için “dua ettiği” kıbleden “yüz çevirmiş” olan Kamu, söz konusu olan “kişisel ekmek kavgası” olduğunda “*Kâbe Arabın olsun*” diyerek, adeta yeni bir “kıbleye” yönelmiştir. Yıldızı parlayan bir bürokrat olarak çalıştığı sıralarda yazdığı *Çankaya* şiirinin sağladığı “makbul bürokrat” imajının - muhtemel- katkısıyla 1939 yılında meclise girmeyi de başaracak olan Kamu, nihayet *Çankaya*’nın “teveccühüyle” artarda dört dönem milletvekilliği yapmıştır. Kamu’nun edebî ve siyasi yaşamında böylesine hayati bir rolü olan ve rejimle birlikte dönemin “eli kalem tutan” profillerinin değerler evrenindeki dönüşümler ve lider kültü yaratma sürecindeki önemli bir dönemeçte yer alan bu manzumeyi sayfalarına taşıyarak, gazetecilik serüvenine yeni bir boyut kazandırmış olan *Genç Düşünceler*, manzumeyi sonradan farklı sebeplerle pek kullanılmayan “*Şehit kanı buranın / Rüzgarlarında tüter*” şeklindeki mısralarıyla birlikte vermiştir. Şehit kanı ile “*Çankaya Köşkü*” arasında, muhtemelen ilk kaleme alınışı sırasında “eski değer kullanım alışkanlıklarıyla” kurulan bir bağlantının kaynağı olan bu mısra, “düşman” askerinin Millî Mücadele’nin hiçbir safhasında *Çankaya*’ya kadar ulaşamadığı, dolayısıyla “*Çankaya*’da tüten” bir “şehit kanı” olamayacağı için olsa gerek, sonradan pek fazla kullanılmamıştır. Nihayet *Genç Düşünceler*, Kamu’nun yeni kıblesine yönelik “kabul edilmiş bir dua” işlevi görüp, milletvekilliğiyle mükafatlandırılmasından sonra basılan Atatürk antolojilerinde pek yer verilmeyen²⁴ *Çankaya* şiirinin kaynağı olarak *Hür Fikir* gazetesini gösterip, “*Kânunusani 1928, Ankara*” ibaresi ile *Çankaya* şiirinin ilk yayın tarihini 1928 yılının ocak ayına kadar geriye de götürmektedir.

Genç Düşünceler’in sayfalarında yer verilen ve tıpkı Kamu’nunkine benzer bir üslupla, “*Ey Türk peygamberi*” diye seslenen Gazi Mustafa Kemal’e ithaf edilen

²³ “Türk’ün Duası”, *Bestekâr İsmail Zühtü Kaşuoğlu*, Haz. Ferit Hilmi Atrek, (Resital Broşürü), İzmir Halkevi, 1944, s. 12.

²⁴ İstisna bir *Atatürk Şiirleri Antolojisi* için bak. Vecihi Timuroğlu, *Atatürk Şiirleri*, der., Öncü Kitap, Ankara, 2000, s. 73.

bir başka şiir olan *Gazi* adlı şiir,²⁵ Yunus Nüzhet²⁶ tarafından yazılmıştır. Aynı zamanda Türkiye’deki ilk bisiklet sporcularından biri olan Yunus Nüzhet, *Genç Düşünceler*’deki şiirinin yayınlanmasından kısa bir süre sonra Türkiye’yi temsilen 1928 Yaz Olimpiyatlarına katılmak üzere Hollanda’ya gitmiştir. Olimpiyat “macerasını” haftalarca süren bir tefrikayla *Hür Fikir* gazetesindeki köşesine taşıyan Nüzhet, Erken Cumhuriyet Dönemi siyaset, eğitim ve spor politikalarının hedeflediği ideal profile örnek gösterilebilecek bir kariyer çizgisine sahiptir. İlk gençlik yıllarında, bedeniyle, dünya çapında gerçekleştirilen sportif bir mücadelenin ve nihayet kalemiyle de Cumhuriyet’in sosyokültürel politikalarıyla hedeflenen ideallerin “heyecanını” dönemin Türkiye’sine yaşatmıştır. Yazarlık kariyerine, *Hedef, Günabkârın Kitabı, Yüzyyllara Bedel, Kırk Gelin Pınarı, Haydi Suna ve Para Delisi* gibi edebî eserler sığdırmış olan Nüzhet’in İzmit Halkevi Temsil Şubesi başkanlığıyla başlayan ve Demokrat Partiden iki dönem Kocaeli milletvekili seçilmesiyle devam eden siyasi kariyeri, 27 Mayıs Darbesi’yle büyük bir kırılmaya uğramış ve Yassıada’da yargılanarak hapis cezasına çarptırılmıştır.²⁷

Genç Düşünceler’in mart sayısında yer verilen bir başka şiir, *Çalı Bacak* imzası kullanan müstear isimli bir şair tarafından yazılmış, “Geçen hafta bir gece büyük bir seyran oldu / Nive gamlı köylülere o akşam hânân oldu / Geçti uzun saatler eğlenceli, neşeli / Yalnız çalı bacağı ortalık zîndan oldu” mısralarıyla başlayan şiirde oldukça hicivli bir üslup kullanmıştır.²⁸ *Çalı Bacak* gibi tam adı belirsiz olan bir başka yazar, gazetede *Dedenin Köşesi* başlığı altında bir makale yazarak sonuna “Dede” imzasını atmıştır.²⁹

Takrir-i Sükûn Kanunu’nun yürürlükten kaldırılmasını takiben 1929 yılında kurulan *Yarın* gazetesinin yönetim kadrosunda yer alacak olan Mekki Sait,³⁰ *Genç Düşünceler*’in bu nüshasında *Yıllar ve Kadın Gecesi* başlıklı iki ayrı yazı ile yer bulmuştur.³¹ Aynı zamanda *Cumhuriyet* gazetesinde çalıştığı yıllarda işe gidip gelirken kullandığı bisikletiyle de bilinen Sait, iki dönem Balıkesir milletvekilliği yapacaktır. Yaygın lakabı *Kara Fatma* olan Fatma Seher Hanım’ı, İstanbul’daki bir Rus manastırında bulduktan sonra kendisiyle bir röportaj yapmış olan Sait’in

²⁵ Yunus Nüzhet, “Gazi”, *Genç Düşünceler*, Sayı 2, 23 Mart 1928, s. 6.

²⁶ Yunus Nüzhet Unat, D. 1913, Drama (Yunanistan) – Ö. 1999, İstanbul.

²⁷ Ekrem Saltık, “Volesbitli Bir Şair, Şair Bir Siyasetçi: Yunus Nüzhet Unat”, *Uluslararası Kocaeli, Spor, Tarihi ve Kültür Sempozyumu-VII*, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kocaeli (Bildiri Özeti), 2020.

²⁸ Çalı Bacak, “Evvelden”, *Genç Düşünceler*, Sayı 2, 23 Mart 1928, s. 10.

²⁹ Dede, “Burun”, *Genç Düşünceler*, Sayı 2, 23 Mart 1928, s. 10.

³⁰ Mekki Sait Esen, D. 1903, Mekke (Suudi Arabistan) – Ö. 1970, İstanbul.

³¹ Mekki Sait, “Yıllar”, *Genç Düşünceler*, Sayı 2, 23 Mart 1928, s. 4; Mekki Sait, “Kadın Gecesi”, *Genç Düşünceler*, Sayı 2, 23 Mart 1928, s. 10.

bu “trajik” röportajı, 1933 yılı ağustos ayında *Yedigün* dergisinde yayınlanarak ülke gündemine taşınmıştır.³²

Genç Düşünceler'de yaklaşık iki sayfaya yayılan *Ali Kemal'in Ölümü* başlıklı yazısıyla³³ yer alan Nazmi Oğuz,³⁴ yıllar sonra Mardin milletvekilliği yapacak olmasının yanı sıra bir asrı geçkin yaşamı boyunca İzmit Fuarı başta olmak üzere; Kocaeli'nde kendi adıyla da anılan okul ve kütüphane gibi çeşitli eğitim ve kültür hizmetlerine imza atan sembol isimlerden biri olmuştur³⁵ Her sayfasında ifrat tefrit arasında savrulan çeşitli yazı ve yazarlara rastlamanın mümkün olduğu *Genç Düşünceler*, bu nüshasında *Şark'ın Solmayan Goncaları*³⁶ başlıklı tercüme bir yazıya da yer vererek, yazar “çeşitliliğini” ideolojik duruşlarının farklılığı bağlamında oldukça “uç” bir noktaya taşımıştır. Zira söz konusu tercümede, “*mütercim ve muharrir*” olarak adı verilen Abdülmecid Efendi,³⁷ *Risale-i Nur* külliyyatından bazı eserleri Türkçeye çeviren bir din adamı olmasının yanı sıra, son dönem Osmanlı âlimi ve Nurculuk hareketinin kurucusu olan Said Nursi'nin küçük kardeşidir.

Nihayetinde *Sanat ve Temâşa* sayfasında *Türklerin Eşsiz Sanatkâri Ertuğrul Muhsin Bey*³⁸ başlığıyla Telat Ertuğrul imzalı bir makalenin yer aldığı gazetede, *Sanat Bahisleri*, *Cumhuriyet'in Feyz Yuvaları* ve *Enver Paşa'nın Hayat ve Faaliyeti* gibi bir kısmı aynı zamanda resimli olan sayfalara yayılan çeşitli yazı ve haberlere yer verilen bu sayıda son olarak, “*gençliğin ifadesi olan Genç Düşünceler'i*” Anadolu'nun vilayet ve kaza merkezlerinde temsil edebilecek muhabirler arandığı duyurulmaktadır. “*Kocaeli Vilayet Matbaası*” ibaresinin de bulunduğu son sayfalarında, birçoğu Kocaeli'nde faaliyet gösteren ve dönemin gazetelerindekilerle kıyaslanınca oldukça fazla sayıda olan çeşitli kurum, kuruluş ve işletmeye ait reklam bulunmaktadır.

Sayı 1, 1 Teşrinisani 1928 [Perşembe]

Genç Düşünceler'in Ankara Milli Kütüphanede [1962 SÇ 143] ve Atatürk Üniversitesi Kütüphanesinde [330 2 SÖ 1928 yer numaraları ile] kayıtlı olan 1 Teşrinisani 1928 tarihli 1. sayısında gazetenin adı, haber başlıkları ve rakamlar Latin kaligrafisiyle verilmiş, içerikte bulunan yazıların detay ve açıklamalarında

³² Mekki Sait, “Kara Fatma Rus Manastırında”, *Yedigün Dergisi*, Sayı 22, 9 Ağustos 1933, s. 10-12.

³³ Nazmi Oğuz, “Ali Kemal'in Ölümü”, *Genç Düşünceler*, Sayı 2, 23 Mart 1928, s. 10-11.

³⁴ Nazmi Oğuz, D. 1906, İzmit – Ö. 2007, İzmit.

³⁵ Saltık, “Kocaeli'nde Garip Bir Casus”, s. 11.

³⁶ Abdülmecid (Nursi), “Şarkın Solmayan Goncaları”, *Genç Düşünceler*, Sayı 2, 23 Mart 1928, s. 5.

³⁷ Abdülmecid (Nursi) Ünlükul, D. 1884, Bitlis – Ö. 1967, Konya.

³⁸ Telat Ertuğrul, “Sanat ve Temaşa Sahifesi”, *Genç Düşünceler*, Sayı 2, 23 Mart 1928, s. 12.

Osmanlı kaligrafisi kullanılmıştır.³⁹ Gazetenin sahibi ve baş muharriri Kasım Tevfik'in, dönemin Türkiye'si açısından "umut" vaat eden "parlak" kariyerlerinin başında olan birçok kültür sanat ve siyaset insanı ile "bir şekilde" temas içerisinde olduğunu düşündüren yazılarına yer verilen bu sayıda da oldukça geniş bir yazar yelpazesi dikkat çekmektedir.

Mart ayındaki sayısında fiyatı 10 kuruş olan gazetenin kasım ayındaki bu yeni nüshasında, fiyatı 5 kuruş olarak belirlenmiş, "bütün muamelelerin" İstanbul bürosunda "tedvir edildiği" belirtilmiştir. Aynı zamanda *Genç Düşünceler*'in çeşitli çalışmalarda bahsi geçen "dini tahkir" davasına konu olan Hz. Muhammed'e *Açık Mektup* adlı makalesinin de bulunduğu bu sayı, ironik bir şekilde o yılın Ramazan Bayramının ilk günü olan bir perşembe gününe denk gelmiştir. Cuma günleri çıktığı bilgisi verilen önceki nüshasından farklı olarak -artık-serlevhasında "perşembe günleri çıkar" yazan gazetenin, "Gençliğin ifadesi" olduğu belirtilmektedir. Sonraki sayfalarından birinde gün değişikliği ve bu 1. sayının bir bayram gününe denk gelmesinin tesadüf olmadığı açıklanarak, dini bir bayramın yaşandığı bir günde bekleneceği üzere Ramazan Bayramından değil de birkaç gün önce kutlanan Cumhuriyet Bayramından bahsedilmiştir.⁴⁰ Gençlerin "bu başlangıcın ifade ettiği izahı manayı çok iyi bileceğine" işaret edilen bu nüshanın ilk sayfasında, sol elinde havaya kaldırdığı bir meşaleyi tutar halde resmedilmiş bir kadın figürü ve sağ elinde tuttuğu çelengin içinde bir *Gazi Mustafa Kemal* resmi bulunmaktadır.

Sahibi ve başmuharriri olarak künyesinde "Kumandan oğlu" ismi belirtilen bu nüshadaki çeşitli yazıların altında "Kumandan oğlu K. Tevfik", "K. Tevfik", "K.O.K.T" ve "K.T" gibi imzalar yer almaktadır. 1 Teşrinisani 1928 tarihli bu sayıda, Kasım Tevfik'in kendisine ait olduğu açık olan bu imzalar dışında farklı isimlere ait imzalara yer verilmiş, mart ayındaki nüshanın renkli ve geniş yazar yelpazesine benzer bir yazar çeşitliliğiyle okuyucu karşısına çıkmıştır. Bu bağlamda örneğin, sonraki yıllarda, siyasi çıkarları için çırpınan hırs sahibi insanları konu eden romanlar yazacak olan Nahit Sırrı Bey⁴¹ gazetede *Eski Şark Musikisini Dinlerken* başlıklı yazısıyla boy gösterirken, Balkan Savaşları sırasında yayınlanmış olan *Genç Kalemler* dergisi yazarı Aka Gündüz⁴² de *Tek Düstur* başlıklı yazısıyla gazeteye dâhil edilmiştir.⁴³ Yıllar sonra *Ulus* gazetesinin *Yürekten Sesler* köşesinde yayınlanan *Atatürk* adlı lirik metnine⁴⁴ "Atatürk'ün tapkınyız.."

³⁹ Saltık, "Harf İnkılâbı'nın Kocaeli Basımına Yansımaları", s. 1221.

⁴⁰ "Bayram Hürmetine", *Genç Düşünceler*, Sayı 1, 1 Teşrinisani 1928, s. 4.

⁴¹ Nahit Sırrı Örik, D. 1895, İstanbul – Ö. 1960, İstanbul.

⁴² [Enis Avni] Aka Gündüz, D. 1886, Selanik (Yunanistan) – Ö. 1958, Ankara.

⁴³ Aka Gündüz, "Tek Düstur", *Genç Düşünceler*, Sayı 1, 1 Teşrinisani 1928, s. 2.

⁴⁴ Aka Gündüz, "Atatürk", *Ulus*, 4 Aralık 1934, s. 3.

ifadesiyle başlayacak olan Gündüz, “Bir dizginsiz at gibi, bırak beni koşayım” diye sürdürdüğü “çoşkun” ifadelerinin devamında “yerdedir, göktedir, sudadır” dediği Gazi Mustafa Kemal’e ithafla, “Biz sana tapıyoruz!” diyerek -tıpkı Kamu’nun Çankaya şiiirindeki gibi-, aslında bir anlamda, dönemin basınında görünürlük kazanmasına izin verilen “aydınların” içinde buldukları ruh halinin çarpıcı boyutlarıyla ilgili ilginç örneklerden birini de verecektir.

Gazetede Habil Âdem imzasıyla yer bulan ve ikinci sayfadan başlayıp devamı dördüncü sayfaya bırakıldıktan sonra birdenbire kesilmiş gibi görünen *Papazların Esrarı* başlıklı makalede, genel hatlarıyla Hristiyanlık ve İslam dinlerinin de dışında din meselesi irdelenmiştir.⁴⁵ Makalenin yazarı olan Habil Âdem’in asıl adının Naci İsmail [Pelister] olması, *Genç Düşünceler* ve Kasım Tevfik’in ilişkiler ağını daha da çetrefilli hale getirmektedir. Birçok dil biliyor olması ve araştırmacı kişiliği sayesinde dönemin kültür hayatına önemli katkılar sağlamış olan, yaygın müstear ismiyle *Habil Âdem*, hayatının 1927 ile 1930 yılları arasında kalan dönemine dair pek fazla bilgi bulunmayan ilginç bir isimdir. Türk siyasal hayatında önemli yere sahip çok sayıda kişiyle temas etmiş bir yazar olan Abidin Nesimi’ye göre, çoğunlukla kendini görünmez kılmış olan Habil Âdem, maiyetindeki on-on beş kişilik bir ekibi, ruhsatlı -ya da ruhsatsız- gazete ve dergi çıkarmak için kullanıp, bu yolla toplanan ilan ve abonelik gelirlerini geçim kaynağı haline getirmiştir. Görünmez patronu olduğu gazete ve dergiler aracılığıyla propaganda yapmak üzere, Fener Rum Patrikhanesi, Türk Ticaret Bankası, Milli Reasürans Şirketi gibi zengin kurum ve kuruluşlarla bağlantıya geçmiş, siyasetçi ve yazarlara kumpas kurmuştur.⁴⁶ Habil Âdem’in gazetecilik faaliyetlerini kendi adına yürütmek üzere bir ekibe sahip olduğuna dair iddialar, resmi kayıtlarda *Genç Düşünceler*’in sahibi olarak görünen Kasım Tevfik’in de kendi gibi Arnavut asıllı olan Habil Âdem’in maiyetindeki meçhul isimlerden biri olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca araştırılması gereken bu ilişkiler ağı bir yana, *Genç Düşünceler*’in her halükârda, ertesi yıl *Yarın* gazetesinde üstelik gerçek adıyla yazılar yazıp bir süre sonra da Arif Oruç Bey’le birlikte parti kurma girişiminde yer alacak olan Habil Âdem’in, 1927-1930 arasında kalan “kayıp yıllarına” ait bilinmeyen bir neşriyat faaliyeti olduğu ortadadır.⁴⁷

Kemalettin Kamu’dan sonra Habil Âdem’in de edebî ve siyasi yaşam hikâyelerine dair bilinmeyen yahut yanlış bilinen kayıp halkaların gün yüzüne çıktığı *Genç Düşünceler*’in ilgili nüshasında *Lüzumsuz Bir Müdahaleye Zaruri Bir Cevap* başlığı altında “had bildiren” bir açıklamaya imza atan Kasım Tevfik,

⁴⁵ Habil Âdem, “Papazların Esrarı”, *Genç Düşünceler*, Sayı 1, 1 Teşrinisani 1928, s. 3.

⁴⁶ Abidin Nesimi Fatinoğlu, *Yılların İçinden*, Gözlem Yayınları, İstanbul, 1977, s. 113-114. Ayrıca naklen, Mustafa Şahin ve Yaşar Akyol, “Habil Âdem ya da Nam-ı Diğer Naci İsmail (Pelister) Hakkında – I”, *Toplumsal Tarih*, 1994, Sayı 11, Cilt 2, s. 11.

⁴⁷ Saltık, “Kocaeli’nde Garip Bir Casus”, s. 1081.

gazetesinin yayınlanma sürecinin “gizli saklı” değil, aksine çeşitli ilanlarla duyurulan “sansasyonel” bir olay olduğunu düşündürecek şekilde, gazetede yayınlayacağı bir mektubun ilanını “*pencereden gören*” birine cevap vermiştir.⁴⁸ Çıkaracağı gazetesinin ilanını ve haberini verdiği açık mektubun lüzumsuzluğunu dile getiren o kişiyi tarif ederken, “*Milliyet refikimiz*” ifadesini kullanmış ve gazetesinin “*muhtarı*” olduğunu söylediği bu kişiye, “*benüz gazetesinin adını dâbi doğru düriist okuyamadığı*” eleştirisinde bulunmuştur. Kasım Tevfik’in iğneleyici bir üslupla ve mealen gazetesinin yayın çizgisinden geri adım atmayacağını duyurduğu kişi, yıllar sonra siyasi görüş ve hatıralarını *Gençlere Açık Mektup* adıyla kitaplaştıracak olan Orhan Seyfi [Orhon] Bey’dir. Orhan Seyfi ile girdiği ağız dalaşında bahsedilen süreç dikkate alındığında, çeşitli ilanlarla duyurulduğu da anlaşılan *Genç Düşünceler*’in sahibi olan Kasım Tevfik’in, dönemin gazetecileri tarafından -bir şekilde- gayet iyi bilinen, en azından yaptıklarından haberdar olunan bir sima olduğu düşünülebilir.⁴⁹

Kasım Tevfik’in ilk nüshası mart ayında yayımlandıktan sonra bir süredir ortada olmayan gazetesine ait yeni yayının gizli saklı değil, “sansasyonel” ve “güçlü” bir çıkış yapmış olabileceğine işaret eden bir başka detay, *Genç Düşünceler*’in düzenlediği müsabaka duyurusunda gizlidir. Zira “*gençliği teşvik maksadıyla orta ve yüksek mekteplere ve hayata atılmış bilumum vatandaşlara*” mahsus bir müsabaka düzenlediğini belirten *Genç Düşünceler*, “*millî ve istifadeli*” bu müsabakayı kazananlara nakit olarak “*5000 Lira*” verileceğini duyurmaktadır.⁵⁰ *Genç Düşünceler* ve dolayısıyla Kasım Tevfik’in gerçekten böyle bir bütçeye sahip olup olmadığı meçhulse de verileceği iddia edilen rakamın, dönemin ekonomik koşullarında oldukça yüksek bir meblağa karşılık geldiği için ilgi uyandıracığı aşikârdır.

Gazetenin üçüncü sayfasında, sonraki yıllarda yaptığı araştırmaların nihayetinde yazacağı *Irak’ta Türkmen Edebiyatı Örnekleri* adlı eseriyle bilinen Kerkük doğumlu araştırmacı, yazar Muhsin [Behçet] Şakir’e ait *Minnet mi Gurur mu?* adlı hikâye bulunmaktadır. Muhsin Şakir’in muhtemelen Millî Mücadele yıllarına ait bir hatırasını hikâyeleştirdiği bu yazı, savaşın trajik yüzüne ve ölüm kalım sahnelerine yoğunlaşmaktadır.⁵¹

Genç Düşünceler’in 1 Teşrinisani 1928 tarihli 1. sayısındaki en çarpıcı tefrika, “*Hocam Kılıçoğlu’na bediyem olsun*” ithaf ve Hz. Muhammed’e *Açık Mektup* başlıklı yazıdır. Kasım Tevfik’in gazetedeki konumundan bağımsız olarak, sonraki yıllarda bazı makale ve kitapların satır aralarındaki “birkaç” cümlede yer

⁴⁸ “Lüzumsuz Bir Müdahaleye Zaruri Bir Cevap”, *Genç Düşünceler*, Sayı 1, 1 Teşrinisani 1928, s. 2.

⁴⁹ Saltık, “Kocaeli’nde Garip Bir Casus”, s. 1080.

⁵⁰ *Genç Düşünceler*, Sayı 1, 1 Teşrinisani 1928, s. 4.

⁵¹ Muhsin Şakir, “Minnet mi Gurur mu?”, *Genç Düşünceler*, Sayı 1, 1 Teşrinisani 1928, s. 3.

bulmasını da neden olacak olan bu yazıda, İslam dini hedefe konularak, İslam peygamberine eleştiriyi aşacak şekilde açıkça “hakaret” edilmiştir. “K.O.K.T” imzasıyla ilgili nüshanın birinci sayfasından başlayan yazının, yazıldığı dönemi bulandırdığı kadar, sonradan araçsallaştırılmak üzere keşfedildiği gelecek zamanları da bulandıran satırlarına, benzer bir mektubun “on yıl” önce de yazılmış bulunduğu, ancak “*hazrete takdim edilemediği*” belirterek başlanmıştır. “*Şekilperestlik ve puta tapmanın kendini inkâr anlamına geldiğini katıyetle söylemiş olan*” İslam peygamberine, “*Ya Resul Allah*” diyerek seslenen ve “*mollacıkları*” şikâyet eden Kasım Tevfik, bu açık kaideye rağmen, din adamlarının “*tam üç yüz şu kadar seneden beri yalnız ve yalnız asrının şekillerine tapınarak onu kutsadığını*” iddia etmiştir. “*Kur’an’ın yapraklarını öpmek, dört duvarı ziyaret etmek, yani sabtekârlığa yardım edecek bir nam kazanabilmek için canını, hayatını tehlikeye koyarak ve malını feda ederek Arabistan’ın bilmem neresine kadar gitmek sarih bir putperestlik değil midir?*” diye sorduğu sözlerine “*yalan dersin, artık softacılarını himaye ediyor*” olduğu için “*münkir olurum*” diyerek devam etmiştir. Peygamberce öğütlenen kuralların “*esrarlı perdesi altında binlerce facia ve yüz binlerce sabtekârlık*” bulunduğunu söyleyen Kasım Tevfik, “*tiksindirici ve korkakça*” kötülükler işleyen “*softacıların*” her birinin, davranışlarını peygambere ve emirlerine mâl ettiğini söylemiştir. Kısaca, asırlara yayılan bir yozlaşma içerisinde olduğunu iddia ettiği İslam dinini temsil ediyor “*gözükün*” din adamlarının yaptıkları karşısında “*sükût*” içerisinde olan peygambere, bu sessizliğinin olan biteni “*tasdik*” anlamına gelip gelmediğini soran Kumandan oğlu, “*mektubuna*”, “*devam edecek*” ifadesiyle son vermiştir.⁵² Gazetenin şimdiye kadar ulaşılabilen bu iki ayrı nüshasındaki detayların Hz. Muhammed’e Açık Mektup başlıklı yazı bağlamında ele alınarak, bu yazının da konu edildiği davaya değinen “Kocaeli’nde Garip Bir Casus..” adlı araştırmada, söz konusu makaleye dair tartışmalar daha geniş bir şekilde ele alınarak, *Genç Düşünceler*’in çoklu görünümüne dair -bu çalışmayla ayrıca katkı sağlanacağı umulan- ilginç hikâyesi gün yüzüne çıkarılmıştır.⁵³

Sayı 3, 14 Teşrinisani 1928 [Perşembe]

Genç Düşünceler gazetesinin 14 Teşrinisani 1928 tarihli, gazete kapak sayfası dışında tamamı Osmanlı kaligrafisiyle basılmış 3. sayısının kapağında, “Ömer N.” imzalı bir karikatür bulunmakta, “Avrupalı” giyimli iki kadının resmedildiği karikatürün altında “*İnkılâbımızla birlikte istiklâl mazhar olan kadınlarımız da artık hür ve genç düşüncelidir.*” cümlesi göze çarpmaktadır.

Gazetenin sonraki sayfasının ilk makalesini bizzat kaleme almış olan Kasım Tevfik, *Pazar Tatilini Bir Hak Olarak İstiyoruz* başlığını taşıyan bu yazısında,

⁵² K.O.K.T., “Hazreti Muhammed’e Açık Mektup”, *Genç Düşünceler*, Sayı 1, 1 Teşrinisani 1928, s. 1-2.

⁵³ Saltık, “Kocaeli’nde Garip Bir Casus”, s. 1081-1083.

“*hakikat ve fazilet yolcusu*” dediği milletvekillerine seslenerek, “*Cumhuriyet dininin mümini*” olan vatandaşların tatil günü olarak pazar gününü talep etmesinin bir “hak”, bu hakkın karşılanmasının da meclisin “görevi” olduğunu söylemektedir. Kasım Tevfik, örneğin Mustafa Kemal Paşa için “*büyük mürrit ve hakikat resulü*” gibi iddialı benzetmeler kullandığı kendine has “*çoşkun*” üslubuyla kaleme aldığı bu yazısında, pazar tatilinin “*medeniyet yürüyüşünün*” bir parçası olarak zorunlu olduğuna işaret etmektedir. Ona göre, ‘Türkiye Cumhuriyeti’nin hali hazırda, cuma günlerini gayri resmî tatil günü olarak değerlendirdiği bir sırada, aslında “*bankalar, sefarethaneler ve ecnebi şirketler*” pazar günü resmî tatilde olduğu için otomatikman iki günlük bir tatil rutini söz konusudur. Dünya ile “*ayyar*” olması gereken milletin, açıkça ilan edilmemiş ikinci bir tatil gününe sahip olmasının büyük bir “*israf*” olduğunu söyleyen Kasım Tevfik’e göre, “*nice inkılaplar yaratan*” meclisin çalışmak isteyen gençliğin “*tembellik günlerini*” sona erdirecek bir tatil günü değişikliği kararı almasıyla İslami açıdan da faydalı bir adım atılmış olacaktır.⁵⁴

Gazetede *Gençliğin Şerefli Vazifesi* başlıklı yazının altında bulunan müstear imzanın “*Gençlik*” şeklinde olmasından ve yazının “*çoşkun*” üslubundan anlaşıldığı kadarıyla, bu makale de bizzat Kasım Tevfik tarafından yazılmıştır. İstanbul’un “*hemen her sokağı*” ve caddesinde “*birkaç tane*” bulunduğu ifade edilen meyhanelerin “*tiksindirici*” yerler olduğuna dikkat çekilen bu yazıda, buralardaki hayatın “*cemiyeti kemiren*”, “*yedi bin kuyruklu bir bela*” olduğuna işaret edilmektedir. Sayfalarını bu “*amansız hücum*” açan *Genç Düşünceler*’e göre, “*büyük inkılâpçılar*”, toplumun aile hayatına kısa sürede “*binlerce devir*” atılarak “*en medeni*” aile yapısı ve kanunlarına erdirmişken “*işret ve fuhşa*” karşı mücadele etmek zorundadır. Bütün millet ve bilhassa gençliği, bu “*şuursuz hareketlere*” karşı “*yumruğunu sıkarak*” mücadeleye çağıran ve dönemin gazetelerindeki görsel kullanımı açısından bakıldığında “*erotik*” çağrışımlara sahip bir fotoğrafın eşlik ettiği yazı, sefahatle mücadelenin eğlencede de alkolde de biraz “*şuur ve itidal*” sahibi olması gereken gençliğin en “*şerefli*” vazifesi olduğunu söyleyerek sona ermektedir.⁵⁵

Genç Düşünceler’in birkaç hafta sonraki takibat gerekçesi olan Hz. Muhammed’e *Açık Mektup* başlıklı yazının devamı olan üçüncü bölümü, gazetenin üçüncü sayfasında yer almaktadır. Kasım Tevfik’in tıpkı söz konusu yazı dizisinin önceki bölümlerinde olduğu gibi “*Hocam Kılıçoğlu’na hediye olsun*” ithafıyla başladığı yazısı, bir önceki yazıdan devamla şeyh ve hoca eleştirisiyle başlamaktadır. Peygamberin “*keferelerin*” yapamadığı bir şeyi yaparak “*kaleyi içten fethetmiş*” olan “*başı kavuklu sırtı cübbeli şeyh ve hocaların*” türlü “*fenalıklar*” içerisinde olmasına sessiz kaldığını söyleyen Kasım Tevfik, sansasyonel makalesinin bu

⁵⁴ Kumandanoğlu K. Tevfik, “Pazar Tatilini Bir Hak Olarak İstiyoruz”, *Genç Düşünceler*, Sayı 3, 14 Teşrinisani 1928, s. 2.

⁵⁵ Gençlik, “Gençliğin Şerefli Vazifesi”, *Genç Düşünceler*, Sayı 3, 14 Teşrinisani 1928, s. 2.

bölümünde Millî Mücadele'nin aslında “ismi ve eseri söndürülmek üzere olan peygamber” için de yapıldığından bahsetmektedir. Büyük bir yıkımın beklendiği sırada “bir güneş bir kurtarıcı doğmuş”, güven veren “nurlu gözlerini” yurdun dört bir yanına dikerek “keskin ve kudretli kılıcını uzun kalın ve beybetli gövdesine” saplamıştır. Millî Mücadele sırasında “harici ve dâhili” düşmanların “yağdırdıkları ateşlerle”, “varlığı ve beyni tutuşan” millet, nihayet “ulu debanın”, “bayat, istiklâl ve saadet bahşeden gölgesinde” serinlemiştir. Kasım Tevfik'in Mustafa Kemal'i “arzın bütün ağırlığının milletin üzerine çökmek üzere olduğu bir sırada” milletin “ölü varlığını” kurtaran bir “istiklâl resulüne” benzettiği yazısı, peygamberin bu benzetmeye ne diyeceği sorusuyla tamamlanmıştır.⁵⁶ Kasım Tevfik, yazı dizisinin bu bölümünün hemen altına bir “son dakika haberi” de ekleyerek, *Genç Düşünceler*'de Hz. Muhammed'e ithafen yayınladığı mektuplarına “Peygamber'den gelen” bir “cevap” aldığını ve bir sonraki sayıda bu “şayan-ı dikkat” mektubun okuyuculara takdim edileceğini duyurmuştur.⁵⁷

Gazetenin yine bir önceki sayıdan devamla yayınladığı bir başka yazı, Muhsin Şakir'e ait *Minnet mi Gurur mu?* adlı hikâye olmuştur.⁵⁸ Aynı nüshada, daha sonra *Ulus*, *Vakit*, *Tanin* ve *Yeni Gazete* gibi gazete ve dergilerde çeşitli görevler yapacak olan Sabih İzzet [Alaçam]'ın Türk Edebiyatının mevcut durumunu tartıştığı bir makaleye de yer verilmiştir. *Engin Kıyılar*, *İnkılap Türkiye'sinde Kâğıtçılık* ve *Polonya* gibi kitapların da yazarı olan Sabih İzzet, yaptığı “kopyacılıkları” mazur göstermeye çalışmakla itham ettiği Peyami Safa'ya ağır eleştirilerde bulunduğu bu yazısında, Safa'nın çeviri romanlarla ilgili düşüncelerinin “millî” birer “azap” olduğunu söylemektedir.⁵⁹

Genç Düşünceler okuyucularına, Amerika ve İtalya'dan yazı ve fotoğraf göndererek gazeteye katkı sağlayacak iki yeni “genç düşünce ve hür fikir sahibi” yazara dair müjde verilen bu nüshada, Sabih İzzet'in hicivli bir şiirinde “ağzında hep piposu”⁶⁰ tarifıyla bahsini ettiği Habil Âdem'in *Papazların Esrarı* başlıklı makalesine, bir önceki sayıdan devamla farklı bir üst başlıkla yer verilmiştir. Genel hatlarıyla din olgusunun tartışıldığı bu makalede, Hristiyanlıktaki mezheplerin nasıl ortaya çıktığı, bu süreçte papazların ne gibi roller oynadıklarına değinilirken, bolca *Tevrat* alıntısı yapılmıştır.⁶¹ Gazetenin ilk sayısından itibaren yayınlanmakta olan bu yazı dizisi, gelecek sayıda devam

⁵⁶ K.O.K.T, “Hz. Muhammed'e Açık Mektup”, *Genç Düşünceler*, Sayı 3, 14 Teşrinisani 1928, s. 3.

⁵⁷ *Genç Düşünceler*, Sayı 3, 14 Teşrinisani 1928, s. 3.

⁵⁸ Muhsin Şakir, “Minnet mi Gurur mu?”, *Genç Düşünceler*, Sayı 3, 14 Teşrinisani 1928, s. 3,7.

⁵⁹ Sabih İzzet, “Türk Edebiyatı Niçin İnkılap Felsefesi Haricinde Kaldı?”, *Genç Düşünceler*, Sayı 3, 14 Teşrinisani 1928, s. 4-5.

⁶⁰ Sabih İzzet Alaçam, “Bâb-ı Âli (I. Bölüm)”, *Güvercin Dergisi*, Ocak 1971, s. 15.

⁶¹ Habil Âdem, “Hristiyan Dininde Bekar Kalmak Neydi ve Ne Değildi?”, *Genç Düşünceler*, Sayı 3, 14 Teşrinisani 1928, s. 5.

edecek gibi görünüyorsa da 4. sayıda yapılan bir açıklamayla, yazıya bir süre ara verileceği ve onun yerine “doğrudan hayattan alınmış ve hayata hitap eden” farklı “kıymetli” yazılar neşredileceği duyurulacaktır.⁶²

Gazetede bir başka ilginç başlığa sahip olan *Orospunun Hikâyesi* adlı öykü,⁶³ *Varolmak*, *Kasabanın Rubu*, *Hükümet Meydanı* ve *Vatan Tutkusunu* gibi çok sayıda hikâyeye, oyun ve romanıyla çağdaş Türk Edebiyatında kendine has bir yer edinen hukukçu ve yazar Şinasi İlhan⁶⁴ tarafından yazılmıştır. İlhan’ın hukuk fakültesinden henüz mezun olduğu sıralarda yazdığı ve enstest eğilimleri olan bir genç kızın itiraflarını merkeze alarak, gazetenin 4. sayısında da yer verilen öyküsünün devamının bir sonraki sayıda yayınlanacağı bildirilmiştir.⁶⁵ *Genç Düşünceler*’in fiziki olarak gerçekleşmemiş bile olsa planlama açısından o sıralarda bir 5. sayı hazırlığı içerisinde olduğunu düşündüren bu öyküye yer vermiş olması, İlhan’ın bilinen ilk öyküsünün 1927 yılında *Hareket* dergisinde yayınlanmış olmasıyla birlikte düşünüldüğünde, *Genç Düşünceler*’in Şinasi İlhan’ın edebî hayatına dair bir ilki de sayfalarına taşımış olabileceğini göstermektedir.

“Gençliği teşvik maksadıyla orta ve yüksek mekteplere ve hayata atılmış bilim um vatandaşlara mahsus olmak üzere milli ve istifadeli” ve “beş bin lira nakit” vaat edilen edebiyat müsabakasının bir önceki sayıdan devamla tekraren duyurulduğu bu sayfalarda, *Genç Düşünceler*’in muhabir arayışından bahsedilmeye devam edilmiştir. Buna göre, Anadolu’nun vilayet ve kaza merkezlerinde “gençliğin ifadesi” olan *Genç Düşünceler*, kendisini “temsil salabiyetine malik olabilecek liyakatte birer muhabir” aramaktadır. Muhabirler buldukları vilayet veya kaza merkezlerinde “gençlik ve Türki cereyanlarını” takip edecekler ve merkeze bildireceklerdir. Adaylardan, polis veya jandarma karakollarından ya da buldukları yerlerdeki resmi makamlardan alacakları bir “büsnü ahlak varakasıyla” şahsen ya da posta yoluyla müracaat etmeleri istenmiş, uygun görülenlerin kurallar çerçevesinde gazetede görevlendirilecekleri bildirilmiştir.⁶⁶

Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928 [Perşembe]

Genç Düşünceler gazetesinin 22 Teşrinisani 1928 tarihli ve kapak sayfası dışında tamamı Osmanlı kaligrafisiyle basılmış 4. sayısının kapağında -ayrıca önceki sayıda da birçok karikatürüne yer verilmiş olan- Ömer N. tarafından çizilmiş, siyah beyaz bir *Mustafa Kemal Portresi* bulunmaktadır. Portrenin hemen altında Kasım Tefvik imzasıyla, “Ey büyük milletim şu aziz mürsit şu deha şu zıya

⁶² “Özür Dilerken Anlatalım”, *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 3.

⁶³ Şinasi İlhan, “Orospunun Hikâyesi”, *Genç Düşünceler*, Sayı 3, 14 Teşrinisani 1928, s. 6.

⁶⁴ [Şinasi] İlhan Tarus, D. 1907, Tekirdağ – Ö. 1967, Ankara.

⁶⁵ Şinasi İlhan, “Orospunun Hikâyesi”, *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 6.

⁶⁶ “Muhabir Aranyor”, *Genç Düşünceler*, Sayı 3, 14 Teşrinisani 1928, s. 7.

sizin içindir. Hakikat Resulü büyük Kemal'in yazdığı şu ayet senin içindir" şeklinde bir mısra yazılmış ve bu mısra ile portrenin çevresindeki çerçeveye Gazi Mustafa Kemal'e atıfla yerleştirilen, "*Türk Harflerini Öğrenmek de Öğretmek de Haysiyet Borcudur*" ifadesi kastedilmiştir.

Dördüncü sayıdaki ilk yazıda da imzası bulunan Kasım Tefvik, bu defa, İstanbul başta olmak üzere Anadolu'nun her yerinde çevresindeki nüfusa oranla oldukça fazla cami bulunduğuna dikkat çekmiş, camilerin aslında toplumun riyakârlığının da göstergesi olduğundan bahsetmiştir. Birçoğunun "*bayır-basenat*" adı altında aslında "*gösteriş*" amaçlı inşa ettirildiğini öne sürdüğü bu camilerin tamamının "*boş tembel yuvaları*" olduğunu söyleyerek, toplumun refahını sağlayacak fabrika ve imalathanelere dönüştürülmesini önermiştir. Ona göre, "*gençlik, yüksek duvarlı camilerden ölüm abireti hatırlatan birer mersiye*" değil "*hayata nur katan ve medeniyet müezzini olan fabrika düdüklere duymak*" istemektedir.⁶⁷

Genç Düşünceler'in bir önceki sayısında haberini duyurduğu ve "*Hazreti Muhammed'den Gelen Mektup*" adını taşıyan "tahkir edici" yazı, "*Bin üçyüz şu kadar yıl evvel âlem fenadan bekaya intikal eden maneviyatım gibi Arabistan'ın kızgın kumları arasında erimiş bitmiş ve bugün için bir avuç tuzdan ibaret kalmış olan maddiyatımda senin kaleminden çıkan böyle samimi bir arz*" şeklindeki girizgahıyla, peygamberin ağızından kendisini öven Kasım Tefvik tarafından yazılmıştır. Genel hatlarıyla İslam'ın özü değil, peygamberin vefatından sonra onun arkasına sığınarak "*riyakârlık*" ve "*rezalet*" içerisinde bulunan "*softacıklar*" eleştirilmiş, İslam'ın içinde bulunduğu sosyokültürel yozlaşmaya dikkat çeken bir hayıflanmayı takiben, mektubun *Genç Düşünceler*'in sonraki sayısında devam edeceği bildirilmiştir.⁶⁸

Nihayet Şinasi İlhan'ın bir önceki hafta verilen öyküsünün devamından sonra, *Hazreti Muhammed'den Gelen Mektup* başlıklı yazıda da okuyuculara *Genç Düşünceler*'in 5. sayısından haber veren bir devam yazısından bahsedilmiş olması, *Genç Düşünceler*'in fiziki olarak belki gerçekleştirilememiş, ama planlaması yapılmış bir 5. sayı hazırlığı içerisinde olduğunun bir başka işareti olarak düşünülebilir. Bu çıkarımı destekleyen bir başka "gelecek sayı" işareti, gazetedeki *Kaçak Rauf* tefrikası ile ilgili duyurudur. İzmir Suikastında dahil olduğu gerekçesiyle yargılandığı davadan hüküm giydiği sırada Viyana'da olan ve aldığı ceza üzerine ülkeye dönmeyerek bir süredir yurtdışında "kaçak" hayatı yaşamakta olan Rauf Orbay'ın hedef alındığı bir tefrikaya başlanacağını duyuran

⁶⁷ Kumandanoğlu K. Tefvik, "Minareler Artık Fabrika Bacası Olmalıdır", *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 2.

⁶⁸ K.O.K.T, "*Hazreti Muhammed'den Gelen Mektup*" *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 2.

bu satırlarda, söz konusu yazı dizisinin “Orbay’la birlikte bulunan kudretli bir kalem” tarafından yazılacağı bildirilmiştir.⁶⁹

Genç Düşünceler’in 4. sayısının önemli ayrıntılardan biri, bu sayıda, gazetenin önceki sayılarında da yer verilen çizimlerin sahibi olan “Ömer N.” imzalı sanatçının resim yeteneğine ayrıntılı bir şekilde dikkat çekiliyor olmasıdır. Ömer N.’nin takdim edildiği satırlarda “*Amerika Sanayi-i Nefise Akademisinden takdirler alan genç bir kartonist ve sanatkâr*” ifadelerini kullanmış olan gazetede, okuyucuların, her türlü resim ve tabloyu “*derubde*” edebilen bu “*kıymetli*” ressamdan faydalanabileceği ifade edilerek, bir anlamda reklamı da yapılmıştır. *Genç Düşünceler*’in “*sanatkâr portrelerini karikatürize ederek*” karikatür sanatının Türkiye’de ortaya çıkmasını sağlayan ve bu nüshada -muhtemelen- kendi karikatürünü⁷⁰ de çizmiş olan Ömer N.’nin eserlerine muntazaman yer verileceğini duyurduğu satırlarında, gazetenin bir “*fevkalade nüsha*” hazırlığı içinde olduğu bildirilmiştir. Ömer N.’nin “*görülmemiş nefasette karikatürler ve emsalsiz tarzda*” on tablosundan oluşacak olan bu özel sayıda “*son devir edebiyatında görülmeyen heyecanlı mevzulara*” yer verileceği ifade edilmiştir.⁷¹

Genç Düşünceler’in “*görülmemiş nefasette karikatürler ve emsalsiz tarzda tablolar çizen*” bir ressam ve iyi bir afiş sanatçısı olarak tarif ettiği Ömer N.’nin oldukça ilginç bir tasarıma sahip olan imzasına, “*Türkiye*” ibaresini ekliyor olması, Modern Türkiye’deki grafik tasarım sanatının ilginç örneklerinden biri olması hasebiyle dikkat çekicidir.⁷² Ömer N. imzasını kullanan bu karikatüristin kim olduğu, *Genç Düşünceler*’deki çizimlerinden anlaşılamıyorsa da çizimlerinde kullandığı imza, aynı zamanda “*grafik tasarımı*” adına dönemin şartlarında oldukça özgün bir yapıya sahip olduğu için grafik tasarımın Türkiye’deki serüveniyle ilgili araştırmalara eğilmeyi zorunlu kılmaktadır.⁷³ Bu bağlamda Türkiye’deki tasarım sanatının tarihçesiyle ilgili detaylı bir çalışmanın sahibi olan Ömer Durmaz, Türkiye’deki ilk grafik tasarım sergisinin *İbap Hulusi* [Görey] tarafından 1935 yılında açıldığını bildirmektedir. Durmaz, bu tespiti yaparken bir başka tasarım sanatçısından da bahsetmiş ve “*Ömer*” adını taşıyan bu

⁶⁹ “Kaçak Rauf”, *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 2.

⁷⁰ “Ressam Portresi”, *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 3. Söz konusu portre karikatür için bak Ek.3

⁷¹ “Heyecanlı Bekleyiniz”, *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 3.

⁷² Ömer N.’nin aynı zamanda özgün bir tasarım eseri olan söz konusu imzası için bak EK.4

⁷³ “Ömer N. Türkiye” imzasının sahibi olan kişiyi bulmak için, çizimlerinin karikatüristik yönlerine değil, imzasının nihayetinde bir tasarım sanatı ürünü olması hasebiyle Türkiye’deki tasarım sanatına dair araştırmalara yönelmemi sağlayan -*KarikaTürkiye: Karikatürlerle Cumhuriyet Tarihi* kitabının yazarı- *Turgut Çeviker*’e teşekkürlerimle.

sanatçının 1932 yılında açtığı bir kişisel afiş sergisine dikkat çekmiştir.⁷⁴ Durmaz'ın afiş ve grafik sanatından, dolayısıyla “tasarımcılardan” bahsettiği bu dönemde çok da yaygın olmayan bir sanat dalıyla meşgul ve aynı adı taşıyan sanatçılara rastlama ihtimali oldukça düşük olmalıdır. Bu zeminde Durmaz'ın, farklı bir bağlamdaki çalışmasında farkına vardığı bu tasarım sanatçısının tam adını “Ömer Nuri” olarak veriyor olması, bu tasarım sanatçının, *Genç Düşünceler*'in karikatüristi Ömer N. olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca araştırılarak çözümlenmesi gereken bu ilginç bağlantının doğru olması durumunda, *Genç Düşünceler*, aslında gelecekte Türkiye'deki ilk kişisel afiş sergisini de açacak olan bir sanatçının, belki de ilk çizimlerini sayfalarına taşımış gibi görünmektedir. Nitekim bir zamanlar “Ömer N.” imzasıyla çizimler yapıp yapmadığı ayrıca araştırma gerektiren Ömer Nuri, Nasreddin Hoca'nın Cumhuriyet tarihinde ilk defa bir hikâye ve roman kahramanı olarak işlendiği ve *Kemalettin Şükri* [Orbay] tarafından 1930 yılında yayınlanan, *Nasrettin Hoca Çocukluğu ve Mektep Hayatı*⁷⁵ adlı kitabın 1931 tarihli Fransızca baskısındaki illüstrasyonları da gerçekleştirecektir.⁷⁶

Ömer N. imzalı karikatüristin çok sayıda çiziminin yanı sıra gazetenin 1 Teşrinisani 1928 tarihli 1. sayısında yer alan *Tramvay Belası* adını taşıyan makalenin devamına da yer verilen 4. sayıda, özellikle tramvay şirketini hedef alan şikâyetler sıralanmış ve nihayet, “densizliklerine” devam etmesi durumunda, tramvay şirketi hakkında yeni “dosyalar” açılacağı uyarısında bulunulmuştur.⁷⁷ Sabih İzzet'in bu defa Ahmet Haşim ve *Gurabhane-i Laklakân* kitabını eleştirdiği kapsamlı bir yazının ve “N. N.” imzası kullanan meçhul bir yazara ait bir hikâyenin⁷⁸ yer aldığı bu nüshada, zührevi hastalıklara dikkat çeken bir makaleye de yer verilmiştir.⁷⁹ Söz konusu yazıda kullanılan *Doktor F. Y.* imzası *Genç*

⁷⁴ Ömer Durmaz, *İstanbul'un 100 Grafik Tasarımcısı ve İllüstratörü*, İBB Kültür Yayınları, İstanbul, 2011, s. 15.

⁷⁵ Kemalettin Şükri, *Nasrettin Hoca: Çocukluğu ve Mektep Hayatı*, Kanaat Matbaası, İstanbul, 1930.

⁷⁶ Kemalettin Çukru, *Vie de Nasreddine Hodja, illustrated, Ömer Nuri, en Français*, Librarie Kaanat, İstanbul, 1931. Kemalettin Şükri'nün söz konusu çalışması kitaplaştırılmadan önce yaklaşık üç ay boyunca her gün yayınlanan bir dizi halinde *İkdam* gazetesinde yayınlamıştır. *İkdam* gazetesi bazı çizimleri Münif Fehim tarafından yapılan Nasrettin Hoca hikâyelerinin gazetede tefrika edileceği haberini duyururken; Fransızca, Almanca ve İngilizcede hakkında birçok eser bulunan Nasreddin Hoca hakkında Türkçede de müstakil bir eser meydana getirme kararı aldıklarını duyurmuştur. Kitapta yer alan çizimlerin çoğunluğunu ressam Münif Fehim yapmış, 1931 yılında yapılan Fransızca çevirisindeki illüstrasyonlar Ömer Nuri tarafından gerçekleştirilmiştir. Kemalettin Şükri, “Nasrettin Hoca”, *İkdam*, 14 Eylül 1929; “Nasrettin Hoca”, *İkdam*, 17 Teşrinisani 1929.

⁷⁷ “Tramvaydan Çektiklerimiz”, *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 3.

⁷⁸ N.N. “Ömür Meclis Avizesi”, *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 7,8.

⁷⁹ Doktor F.Y., “Gençler Cemiyetimizi Baltalayan Amansız Düşmana Yumruğunuzu Sıkınız”, *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 4.

Düşünceler'in bir önceki sayıda, Habil Âdem'in *Papazların Esrarı* adlı makalesine bir süre ara verildiğini ve onun yerine "doğrudan hayattan alınmış ve hayata hitap eden" farklı yazılar neşredileceğini duyurmuş olmasıyla⁸⁰ birlikte değerlendirildiğinde, bu yazının aslında Habil Âdem tarafından müstear isimle yazılmış olabileceğini düşündürmektedir. Zira farklı isimlerle yazdığı bilinen Habil Âdem'in müstear isimleri arasında "Doktor Friç / Fraylıç" adı da bulunmaktadır.

Habil Âdem'le ilgili bu varsayım bir yana *Genç Düşünceler*'in 4. sayısında okuyucuların "gelecek sayıları" mutlaka takip etmelerini teşvik eden başka içerik planlarından da bahsedilmiştir. Bu bağlamda örneğin Paris'teki gazetelerle kurulan irtibatların neticesinde hazırlanacak olan ve kadın okuyucuların Avrupa modasını takip etmesine imkân verecek bir moda sayfasının müjdesi verilirken,⁸¹ toplayanların "mühim hediyeler" kazanacağı bir kupon kampanyası⁸² gençlere yönelik vaatlerde bulunulan müsabakalar⁸³ ve çeşitli yılbaşı hediyelerinden bahsedilmiştir.⁸⁴ Bu müsabakalardan en ilginç olanı "gençliği teşvik maksadıyla ilke, orta ve yüksek mekteplere ve hayata atılmış bilimur vatandaşlara mahsus olmak üzere milli ve istifadeli" olarak tertip edildiği ifade edilen yazı yarışmasıdır. "Büyük rehber ve azîz müridimizin akıl ve idrakleri hayran eden dehasının ve yaptığı büyük inkılabın genç ruh ve dimağlarda hâsıl ettiği intibaları anlamak ve müteakabil hissiyatları bütün vatandaşlara anlatmak için" tertip edildiği söylenen yarışmanın jürisi de yine gazete okuyucuları olacaktır. Okuyucuların beğendikleri yazıları puanlaması esasına benzer bir yöntemle elenecek yazılar toplanacağını duyuran gazete, bu sayede uzun süredir birkaç kişi dışında "yeni hareket" göstermeyen ve giderek "çoraklaşan edebiyat vadisinde" gençliğin teşvik edileceğini, memleketin edebiyat dünyasına birkaç "kalem" ve "dimağ" kazandırmanın "bahtiyarlığını" amaçladıklarını ifade etmiştir. Yarışmada ilk ona giren eserlerin sahiplerine çeşitli para ödülleri verilecek ve bu yazılar bir araya toplanıp *Genç Düşünceler* tarafından kitap halinde yayımlandıktan sonra satıştan elde edilecek kâr, yazarlar arasında bölüştürülecektir.⁸⁵

Sonuç

Genç Düşünceler gazetesinin sayfalarında bir şekilde imzalarıyla bir araya gelmiş/getirilmiş olan kişilerin gazetede yayımlanan çeşitli metinleri, Erken

⁸⁰ "Özür Dilerken Anlatalım", *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 3.

⁸¹ "Kadınlarımız İçin", *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 5.

⁸² "Kuponları Saklayınız", *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 5.

⁸³ "Mekteplilere", *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 5,7.

⁸⁴ "Yılbaşı Hediyesi", *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 7.

⁸⁵ "Karilerimize Nakit Olarak 5000 Liralık İkramiye Veriyoruz", *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 8.

Cumhuriyet Döneminin hemen başında yürürlüğe konulan Takrir-i Sükûn Kanunu'nun "rejim güzellemesi" yapan yayınlara yol verdiği bir basın atmosferinde yayınlanmış olmaları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. *Genç Düşünceler*, aynı zamanda farklı sayılarında adı geçen kişilerin değerler evrenindeki dönüşümler ve lider kültü yaratma sürecindeki önemli dönemeçte süreli yayınlara yansıyan görünümüne dair çarpıcı içerikler de taşımaktadır. Gazetenin kapanmasına neden olan "dini tahkir" davası ve sahibi Kasım Tevfik'le ilgili olarak ortaya atılan casusluk iddiaları *Genç Düşünceler*'i dönemin gazeteleri arasında değerlendirirken "temkinli" olmayı gerektirse de sayfalarındaki "gazetecilik dili", o dönemde rejim propagandasını yapan diğer gazetelerden pek farklı değildir. Nihayetinde ciddi bir gazete ve gazetecilik faaliyeti olarak değerlendirilmesine engel şaibeli hikâyesi dışında yayın politikası açısından dönemin ortalamasına dâhil edilebilecek olan *Genç Düşünceler*, başta Kemalettin Kamu ve Habil Âdem olmak üzere, bazı önemli isimlerin edebiyat, siyaset ve sanat hayatına dair kayıp parçaları da sayfalarına taşıyarak, yayın serüvenine Türk Edebiyat ve siyaset tarihi adına önemli bir boyut kazandırmıştır. Mevcut süreli yayın arşivlerinde şimdiye kadar sadece ilk iki nüshası bulunan *Genç Düşünceler*'in, nihayet yaklaşık bir asırdır kayıp olan son iki sayısının da gün yüzüne çıkarıldığını Erken Cumhuriyet Dönemi basın tarihine katkı sağlayacak şekilde ortaya koyan bu makaleyle, *Genç Düşünceler*'in yayın politikası ve yazar profillerine dair kapsayıcı bir analiz yapılmaya çalışılmıştır.

Genç Düşünceler'in Erken Cumhuriyet Dönemi basın tarihine dâhil olmasını sağlayan Mart 1928 tarihli sayısı gerek kadrosundaki yazar çeşitliliği ve gerekse içeriğinin zenginliğiyle ciddi anlamda bir gazetecilik girişiminin ürünü gibi görünmektedir. Nispeten benzer bir yazar çeşitliliği ve içerik zenginliğine sahip olan 1 Kasım tarihli nüshasından sonra, henüz keşfedilen son iki sayı analiz edildiğinde, içeriklerinin öncekilerle kıyaslanamayacak şekilde "boşalmış" olduğu göze çarpmaktadır. Nihayet kapanmasına neden olan dava ve sahibi Kasım Tevfik'in ilginç ilişkiler ağı, *Genç Düşünceler* kadrosunda bir şekilde adı geçen ve birçoğu önemli siyasi kazanımlar elde etmiş kişilerin gazetede bilinçli olarak mı yoksa tesadüfen mi yer aldıkları sorusunu akla getirmektedir. Zira belki bazı isimlerin, kendilerinden izin alınmadan ya da "neye bulaştıklarını bilmeden" dâhil olduğu *Genç Düşünceler*, nihayetinde kadrosundaki isimlerin bir kısmının hükûmet tarafından fark edilmesinde basamak teşkil edip, siyasi kariyerlerine katkı sağlamışsa da ironik bir şekilde gazetenin sahibi Kasım Tevfik'in hapse mahkûm edilmesiyle sonuçlanan bir davaya konu olmuştur. Söz konusu davanın tutanaklarında, "*Din aleyhinde yazı yazanlar meb'us oluyolar. Kılıçzâde Hakkı Bey de bu suretle meb'us oldu. Benim de bunları yazmaktan maksadım Dâbiliye Vekili olmaktır.*" şeklindeki çarpıcı iddiayı ortaya atacak olan Kasım Tevfik, dönemin gazetelerinde Gazi Mustafa Kemal ve rejime adeta kutsal bir

misyon yükleyen kalemlerin kariyer çizgisi düşünöldüğünde, *Genç Düşünceler* özelinde doğru bir tespit yapmış gibidir.

Genç Düşünceler'in, sahibi ve başmuharriri olan Kasım Tevfık'ın “*Dâbiliye Vekili olma*” arzusunun bir parçası olarak mı yoksa ortalama bir gazetecilik ideali doğrultusunda mı yayınlandığını tespit etmek pek mümkün görünmemektedir. Ancak *Genç Düşünceler*'in nihayet bu makaleyle keşfi duyurulan kayıp nüshalarının da dâhil edildiği gazetecilik serüveninde, Takrir-i Sükûn Kanunu'yla başlayan süreçte münferit olmaktan çıkıp, bir dönemin tamamına sinen ve hatta Cumhuriyet Tarihinin tamamı boyunca farklı dönemlerde yaygın örnekleri bulunabilecek bir “gazetecilik” diliyle yayın yaptığını söylemek mümkündür. Erken Cumhuriyet Döneminden başlayarak, kitlelerin, merkezde konumlanan ideolojilerin farklı araçsal politikalarına ikna edilmesi için kullanılan bir “gazete” tipolojisinin vasat aktörlerinden biri olan *Genç Düşünceler*, söz konusu gazete ve gazetecilerin, araçsal yayın politikalarıyla beklentileri aşacak şekilde “çizgiyi aşmaları” durumunda, bazen bizzat iktidarın hedefi haline gelebildiklerinin de ironik bir örneğidir. *Genç Düşünceler*, sahibi Kasım Tevfık'ın şâibeli hikâyesi nedeniyle, münferit olduğu ileri sürülebilecekse de sayfalarında adı geçen isimlerin farklı süreli yayınlardaki benzer üslupları nedeniyle döneme hâkim olduğu aşikâr olan bir gazetecilik formunun parçasıdır. Nihayet, bu makaleyle *Genç Düşünceler*'in kayıp nüshaları da dâhil olmak üzere tüm sayıları analiz edilerek Erken Cumhuriyet Dönemi basını bağlamında Türk Edebiyatı ve siyaset tarihine mütevazı bir katkı sağlanmıştır.

Kaynaklar

Resmî Yayınlar

- (1929) *Türkiye Cumhuriyeti Devlet Yıllığı Matbuat Umum Müdürlüğü 1928-1929*, Devlet Matbaası, İstanbul.
- (1925) Takrir-i Sükûn Kanunu, Kanun Numarası: 578, Kabul Tarihi: 4 Mart 1341 (4 Mart), Resmî Ceride ile Neşir ve İlâm: 04.03.1925, Sayı 87. *Düstur*: 3, Cilt 6, s. 144.
- (1973) *Kocaeli 1973 İl Yıllığı (Cumhuriyetin 50. Yılında)*, Haz. Ertuğrul ÜNLÜER, Kardeşler Matbaası, İzmit.
- (1993) *Bulgaristan'a Satılan Evrak ve Cumhuriyet Dönemi Arşivcilik Çalışmaları*, Haz. Mehmet TORUNLAR vd., T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

Kitaplar, Makaleler

- (1944) Türk'ün Duası *Bestekâr İsmail Zübti Kuşçuoğlu*, Haz. Ferit Hilmi ATREK, (Resital Broşürü), İzmir Halkevi.
- AYBARS Ergün (2018) *İstiklal Mahkemeleri*, Doğan Kitap, İstanbul.

- BLASCHKE Jochen – VAN BRUINENEN Martin (1989) *Islam und Politik in der Türkei*, Verlagsabteilung des Berliner Instituts für Vergleichende Sozialforschung e.V., Berlin.
- BOLUS Edward John et al (1932) *The Influence of Islam: A Study of the Affect of Islam Upon the Psychology and Civilization of the Races Which Profess It*, The Stenhope Press, Kent.
- ÇAKIR Ömer (2006) İzmit'te Yayınlanan Eski Harfli Kitaplar ve Gazeteler, I. *Uluslararası Kocaeli ve Çevresi Kültür Sempozyumu*, (20-22 Nisan), Ed. Işıl ALTUN, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kocaeli, s. 405-418.
- DURMAZ Ömer (2011) *İstanbul'un 100 Grafik Tasarımcısı ve İllüstratörü*, İBB Kültür Yayınları, İstanbul.
- FATINOĞLU Abidin Nesimi (1977) *Yılların İçinden*, Gözlem Yayınları, İstanbul.
- GÖLDAŞ İsmail (1997) *Takrir-i Sükân Görüşmeleri*, Belge Yayınları, İstanbul.
- HOPPE Ernst Max (1935) What Young Turks Thing of Mahammed, *Missionary Review of the World: 1878-1939*, Vol. 58/ 9, Princeton Press, New Jersey, p.407-408.
- Kemaleddin Chukru (1931) *Vie de Nasreddine Hodja, illustrated*, Ömer Nuri, (en Francés), Librarie Kaanat, İstanbul.
- Kemalettin Şükrü (1930) *Nasrettin Hoca: Çocukluğu ve Mektep Hayatı*, Kanaat Matbaası, İstanbul.
- KOZ M. Sabri (1996) Yazdan Kalan, Güzle Gelen Kitap Müzayedeleri, *Tarih ve Toplum: Aylık Ansiklopedik Dergi*, Cilt 26, Sayı 155, İletişim Yayınları, İstanbul.
- LEVONIAN Lutfy (1932) *The Turkish Press: Selections from the Turkish Press Showing Events and Opinions (1925-1932)*, School of Religion, Athens.
- SALTİK Ekrem (2017) Harf İnkılabı'nın Kocaeli Basınına Yansımaları, *Uluslararası Çoban Mustafa Paşa ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu IV.*, (24-26 Mart), Cilt 2, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kocaeli, s. 1211-1233.
- (2018) Kocaeli'nde Garip Bir Casus: Kumandan Oğlu Kasım Tevfik'in 'Genç Düşünceler'le Tevkifi, *Uluslararası Orhan Gazî ve Kocaeli Tarihi-Kültürü Sempozyumu V.*, (9-11 Mart), Cilt 2, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kocaeli, s. 1065-1087.
- (2020) Volesbitli Bir Şair, Şair Bir Siyasetçi: Yunus Nüzhet Unat, *Uluslararası Kocaeli, Spor, Tarihi ve Kültür Sempozyumu-VII*, Kocaeli

Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kocaeli (Kabul Edilmiş Bildiri Özeti)

SARIAYERCÜMENT (2015) Takrir-i Sükûn Kanuna Dair Bazı Düşünceler, *Mütefekkir*, Cilt 2, Sayı 4, s. 377-403.

ŞAHİN MUSTAFA - AKYOL YAŞAR (1994) Hâbil Âdem ya da Nam-ı Diğer Naci İsmail (Pelister) Hakkında – I, *Toplumsal Tarih*, Sayı 11, Cilt 2, s. 6-14.

ŞİMŞEK SEDAT (2007) *Kocaeli Basım Tarihi (1848-2002)*, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kocaeli.

TIMUROĞLU VECİHİ (2000) *Atatürk Şiirleri*, Öncü Kitap, Ankara.

TUNÇAY METE (2005) *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetimi'nin Kurulması (1923-1931)*, 4. Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Sürelî Yayınlar

Büyük Mecmua

Genç Düşünceler

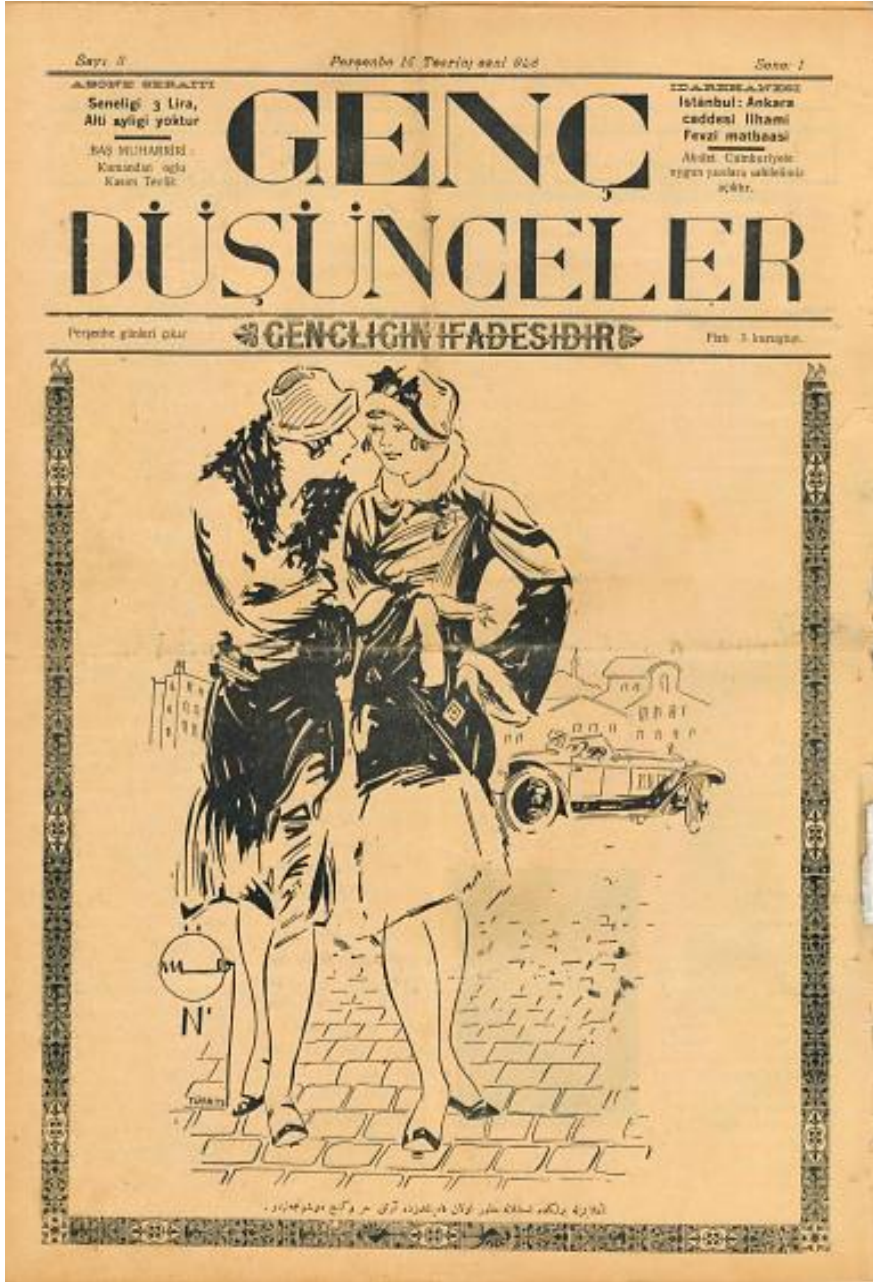
Güvercin Dergisi

Hakimiyeti Milliye / Ulus

İkdam Gazetesi

Yedigün Dergisi.

Ekler

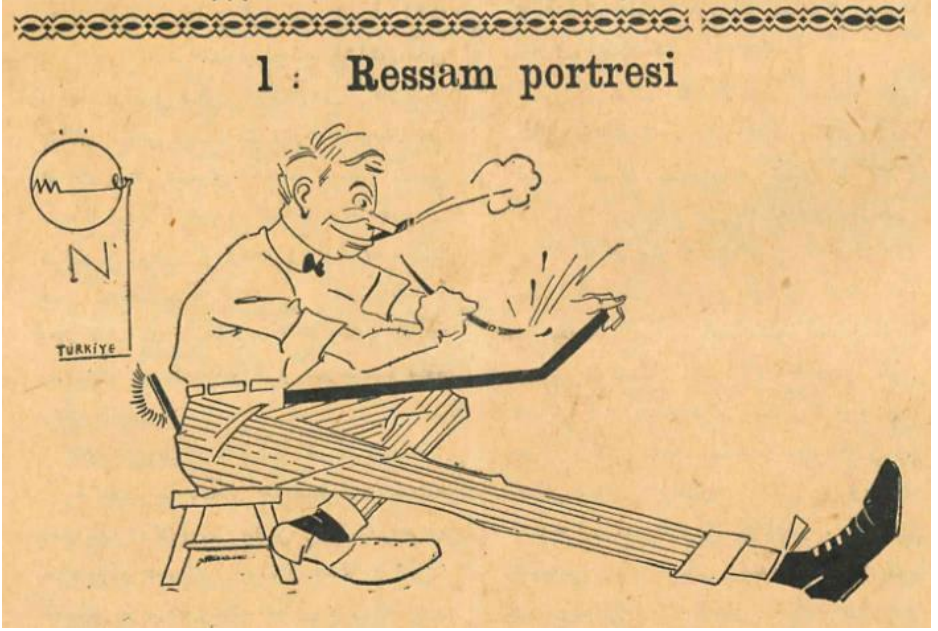

Ek 1. Genç Düşünceler Gazetesi 3. Sayı Kapak

(Genç Düşünceler, Sayı 3, 14 Teşrinisani 1928)

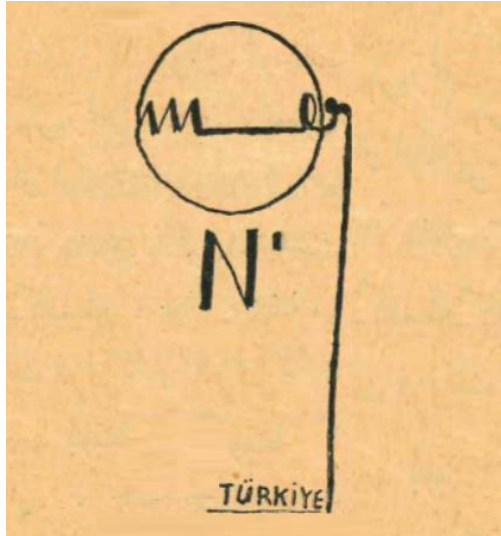

Ek 2. Genç Düşünceler Gazetesi 4. Sayı Kapağı
("Ressam Portresi", *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928)

Ek 3. Ömer N.'nin bizzat kendisine ait -olması muhtemel- portre karikatürü

(“Ressam Portresi”, *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 3)

Ek 4. Ömer N.'ye ait imza

(“Ressam Portresi”, *Genç Düşünceler*, Sayı 4, 22 Teşrinisani 1928, s. 3)